

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Srovnání systémů sociální ochrany ve státech EU
se zaměřením na rodinu**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

ZDRAVOTNĚ-SOCIÁLNÍ PÉČE

Autor: Lucie Štroblová

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Barták, Ph.D.

České Budějovice 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „Srovnání systémů sociální ochrany ve státech EU se zaměřením na rodinu“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 4. 5. 2023

.....

Lucie Štroblová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce PhDr. Miroslavu Bartákovi, Ph.D. za návrh zajímavého tématu a vedení práce. Také děkuji mé rodině, která mě při studiu podporovala.

Srovnání systémů sociální ochrany ve státech EU se zaměřením na rodinu

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá srovnáním systémů sociální ochrany ve státech EU se zaměřením na rodinu. Cílem bakalářské práce je na základě srovnání systémů sociální ochrany ve státech EU pomocí databáze MISSOC popsat aktuální trendy v oblasti podpory rodin.

K dosažení cíle práce byla zvolena metoda desk research (analýza dat a informací z databáze MISSOC) a komparace. Srovnávaná data jednotlivých podpor byla následně vložena do tabulek a grafů. Na základě srovnání pak byly popsány aktuální trendy v oblasti podpory rodin v zemích EU.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že úroveň podpory se v zemích Evropské unie liší. Můžeme však pozorovat i společné rysy spočívající zejména ve finanční pomoci rodinám. Významným trendem je sladování pracovního a rodinného života, kterého se dosahuje různými cestami. Nelze také opomenout trend povzbuzování otců, aby se podíleli na péči o dítě, a to i za pomoci prodlužování otcovské dovolené.

Výzkum také poskytl možné inspirace pro Českou republiku v podpoře rodin. Zejména využití švédské zkušenosti v oblasti rodičovského příspěvku by mohlo rodinám v České republice přinést výhody. Dále by se Česká republika mohla inspirovat v Rakousku či v Estonsku, kde je podpora rodin na vysoké úrovni.

Výsledky této práce mohou posloužit jako doporučení pro odborníky při případných změnách v systému sociální ochrany, zejména v poskytování rodinných dávek. Dále mohou být využity pro orientaci v podpoře rodin v jednotlivých zemích EU.

Klíčová slova

Sociální politika; systém sociální ochrany; Evropská unie; rodina; rodinné dávky

Comparison of Social Protection Systems in EU Countries with a Focus on the Family

Abstract

The bachelor thesis compares social protection systems in EU countries with a focus on families. The aim of the thesis is to describe current trends in family support based on the comparison of social protection systems in EU countries using the MISSOC database.

The desk research method (analysis of data and information from the MISSOC database) and comparison were chosen to achieve the aim of the work. The compared data of individual support measures were subsequently inserted into charts and graphs. Based on the comparison, current trends in family support in EU countries were described.

The results of the research show that the level of support varies among EU countries. However, common features can also be observed, especially in financial assistance to families. A significant trend is the balance of work and family life, which is achieved in various ways. The trend of encouraging fathers to participate in childcare, including through extending paternity leave, should not be overlooked either.

The research has also provided possible inspiration for the Czech Republic in supporting families, especially by utilizing Swedish experience in the area of parental benefits, which could bring benefits to families in the Czech Republic. Furthermore, the Czech Republic could be inspired by Austria or Estonia, where family support is at a high level.

The results of this thesis can serve as recommendations for experts in the event of possible changes in the social protection system, especially in the provision of family benefits. They can also be used to orientate oneself in family support in individual EU countries.

Key words

Social policy; social protection system; European Union; family; family benefits

Obsah

Úvod	8
1 Teoretická část	9
1.1 Sociální politika na úrovni EU	9
1.1.2 Evropský sociální model.....	10
1.1.3 Systémy sociální ochrany v zemích EU	11
1.1.4 Koordinace systémů sociální ochrany v EU.....	12
1.2 Rodinná politika na úrovni EU	14
1.2.1 Sociální ochrana rodin v zemích EU	15
1.3 Evropské sociální modely se zaměřením na rodinu	17
1.3.1 Severský model.....	18
1.3.2 Kontinentální model	18
1.3.3 Anglosaský model	19
1.3.4 Středomořský model.....	19
1.3.5 Postsocialistický model	20
1.4 Nástroje podpory rodin v České republice	20
1.4.1 Nepřímá finanční podpora rodin.....	21
1.4.2 Přímá finanční podpora rodin	21
1.4.3 Nefinanční podpora rodin	22
2 Cíl práce a výzkumné otázky.....	24
2.1 Cíl práce.....	24
2.2 Výzkumné otázky	24
3 Metodika.....	25
3.1 Metody a techniky výzkumu	25
3.2 Výzkumný soubor	25
3.3 Způsob zpracování dat.....	26
3.4 Etika výzkumu.....	27

4	Srovnání podpor rodin v systémech sociální ochrany v zemích EU	28
4.1	Přídavek na dítě	28
4.1.1	Variace přídavku na dítě s počtem či pořadím dítěte	28
4.1.2	Maximální věková hranice dítěte.....	31
4.1.3	Variace přídavku na dítě s věkem dítěte.....	33
4.1.4	Testování příjmů rodin	34
4.1.5	Doplňkové dávky poskytované k přídavku na dítě.....	35
4.2	Mateřská dovolená a dávka	38
4.3	Otcovská dovolená a dávka	40
4.4	Rodičovská dovolená.....	43
4.5	Rodičovský příspěvek	46
4.6	Porodné.....	51
4.7	Náhradní výživné.....	53
4.8	Výhody pro rodiče samoživitele.....	54
4.9	Daňové úlevy	56
5	Aktuální trendy v oblasti podpory rodin ve státech EU	58
6	Kde se může Česká republika inspirovat	65
7	Diskuze.....	67
	Závěr	70
	Seznam literatury.....	71
	Seznam tabulek	77
	Seznam obrázků.....	78
	Seznam zkratk	79

Úvod

Bakalářská práce se zabývá srovnáním systémů sociální ochrany ve státech EU se zaměřením na rodinu.

System sociální ochrany je důležitým prvkem každé společnosti, který má za cíl poskytnout ochranu a pomoc občanům, kteří se ocitnou v nesnázích. Mezi tyto oblasti patří i podpora rodin, která je klíčová pro stabilitu a prosperitu společnosti. V současné době se systémy sociální ochrany v zemích Evropské unie (dále jen „EU“) výrazně liší a přinášejí různé možnosti podpory rodin, ať už se jedná o přídavky na dítě, rodičovské příspěvky, mateřskou a otcovskou dovolenou, nebo jiné formy podpory pro rodiny.

Můžeme však pozorovat i společné rysy, na kterých se podílí nejen společná historie určitých států, ale i legislativa EU, která stanovuje některé podmínky v oblasti podpory rodin pro členské státy. Příkladem může být nedávno vydaná směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU. Právě z důvodu nutnosti provedení určitých změn, které požaduje EU a celkové proměny evropských rodin, je důležité popsat aktuální trendy v oblasti podpory rodin, které napoví, jakým směrem se jednotlivé země EU vydávají.

Bakalářská práce obsahuje teoretickou a praktickou část. V teoretické části je charakterizována sociální politika na úrovni EU včetně systémů sociální ochrany v zemích EU a jejich koordinace. Dále se teoretická část věnuje rodinné politice na úrovni EU a sociální ochraně rodin v těchto zemích. Práce se také zabývá evropským sociálním modelům se zaměřením na rodinu. V závěru teoretické části jsou uvedeny nástroje podpory rodin v České republice.

Cílem praktické části bakalářské práce je na základě srovnání systémů sociální ochrany ve státech EU pomocí databáze MISSOC popsat aktuální trendy v oblasti podpory rodin. Tato část obsahuje kapitolu týkající se srovnání podpor rodin v systémech sociální ochrany v zemích EU. Dále jsou popsány aktuální trendy v oblasti podpory rodin v zemích EU a nalezneme zde i kapitolu, která popisuje možné inspirace pro Českou republiku.

Předpokládaným přínosem práce je poskytnutí přehledu podpory rodin v EU a také poskytnutí inspirace odborníkům při případných změnách týkajících se podpory rodin.

1 Teoretická část

1.1 Sociální politika na úrovni EU

Abychom se mohli podrobně zabývat sociální politikou na úrovni EU, je nezbytné si nejprve sociální politiku vymežit a objasnit si, čím se zabývá. Sociální politiku nelze definovat jednoznačně a můžeme ji chápat více způsoby. Mertl et al. (2023) uvádí, že jde o politiku orientovanou především k jednotlivci, která primárně slouží ke zlepšení jeho životních podmínek a tím k rozvoji jeho osobnosti a zvyšování kvality života. Dle Kaczora (2015) je sociální politika jako taková soubor nástrojů a opatření, jimiž se uskutečňuje podpora osob s nepříznivou sociální událostí.

Sociální politika zasahuje do mnoha dalších důležitých oblastí. *„Zpravidla sociální politika zahrnuje politiku sociálního zabezpečení včetně osobních sociálních služeb, rodinnou politiku, bytovou politiku, resp. její sociální aspekty, dále zdravotní politiku, politiku zaměstnanosti a vzdělávací politiku“* (Mertl et al, 2023, s. 22).

Pro tuto problematiku je nutné zdůraznit, že sociální politiku je nutné pojímat jako systém, který je závislý na svém společenském prostředí, a tak se sociální politika v závislosti na čase v každé zemi liší, ačkoliv lze mezi jednotlivými sociálními politikami pozorovat i společné prvky (Mertl et al., 2023).

V každé zemi tedy existují odlišné formy sociální politiky. Jinak tomu není ani v zemích EU, kde se nesečkáme s jednotnou sociální politikou a důvodem je fakt, že sociální politika na úrovni EU spadá do sdílených kompetencí a tvorbu sociální politiky si tak zajišťuje každý členský stát sám (Cihelková a Jakš, 2004). I přesto, že má EU omezené kompetence v rámci sociální politiky, poskytuje při realizaci sociální politiky jednotlivým státům podporu (Evropský parlament, 2021). Nástroje podpory, kterými jsou různé fondy, právní předpisy či opatření, slouží především ke koordinaci, sledování a kontrole jednotlivých vnitrostátních politik (Evropský parlament, 2021).

Ačkoliv jsou členské státy právně a ekonomicky omezovány evropskými pravidly, přijetí evropské sociální politiky je politicky ztíženo různorodostí národních systémů sociální ochrany, které se liší nejen úrovní ekonomického rozvoje, ale ještě významněji svými normativními snahami a institucionálními strukturami (Scharpf, 2002). Odpovědí na tuto skutečnost se stala v oblasti sociální politiky tzv. „otevřená metoda koordinace“, která ponechává tvorbu politických rozhodnutí na jednotlivých členských státech,

ale zároveň usiluje o zlepšení těchto rozhodnutí prosazováním společných cílů a indikátorů a srovnáváním efektivity národních politik (Mejstřík et al., 2008). Role EU v sociální politice je tedy spíše koordinační.

1.1.2 Evropský sociální model

Ačkoliv EU nedisponuje jednotnou sociální politikou a její role je spíše koordinační, můžeme se setkat s pojmem „evropský sociální model“.

První úvaha o evropském sociálním modelu, tedy o společné sociální politice, se zrodila po druhé světové válce jako produkt politického urovnání a nutnosti vyhnout se sociálním konfliktům (Mejstřík et al., 2008). Za základ evropského sociálního modelu lze považovat dokument Evropské rady z roku 1961 nazvaný Evropská sociální charta, který stanovil hlavní zásady tohoto modelu: poskytování zdravotní a sociální péče, pojištění, sociálního zabezpečení, ochrany práv rodiny a jejího postavení jako základní jednotky společnosti, zlepšení pracovních podmínek a právo na vzdělání (Mejstřík et al., 2008). Pojem Evropský sociální model jako takový byl použit až na počátku 90. let 20. století, kdy poprvé byl zmíněn v Zelené knize vydané v roce 1993 (Mejstřík et al., 2008).

Jednu z prvních definic o tomto modelu dle Jepsena a Pascuala (2005) obsahuje Bílá kniha „Evropská sociální politika: cesta vpřed pro Evropskou unii“ z roku 1994 (Jepsen a Pascual, 2005). V tomto dokumentu je uvedeno, že evropský sociální model je postaven na společných hodnotách, mezi které se řadí demokracie a práva jedince, osobní svoboda, tržní hospodářství, sociální dialog, rovné šance pro všechny, přiměřené sociální zabezpečení a solidarita (Evropská komise, 1994).

Evropský sociální model lze také popsat na základě šesti hlavních pilířů. Těmito hlavními pilíři jsou: větší práva na pracovišti a lepší pracovní podmínky, univerzální a udržitelné systémy sociální ochrany, inkluzivní trhy práce, silný a dobře fungující sociální dialog, veřejné služby a služby obecného zájmu, sociální začlenění a sociální soudržnost. (Vaughan-Whitehead, 2015).

Jak můžeme vidět, evropský sociální model nedisponuje jednotnou definicí. Nejen z tohoto důvodu čelí evropský sociální model od některých autorů kritice. Například Bilbao-Ubillos (2016) tvrdí, že ačkoliv je výraz „evropský sociální model“ často používán, chybí v něm komplexní teoretické vymezení ve smyslu určení jeho definičních bodů a umístění empirických důkazů o jeho existenci.

Sapir (2006) považuje pojem „evropský sociální model“ za zavádějící a odůvodňuje to tím, že existují různé evropské modely s různými rysy a dalšími odlišnostmi z hlediska účinnosti a spravedlnosti. Sapir (2006) dále uvádí, že mezi jednotlivými národními systémy sociálního státu je tolik rozdílů, že samotné pojmy „evropský sociální model“ nebo „sociální Evropa“ jsou pochybné.

Dle Ferrera (1996) lze rozlišit čtyři evropské systémy sociální ochrany, které se liší především v těchto oblastech: pravidla přístupu, vzorce dávek, pravidla financování a organizační opatření. K tomuto tvrzení se přiklání i Sapir (2006), který dle zeměpisné oblasti rozlišuje sociální model skandinávský, kontinentální, anglosaský a středomořský.

Aktuální téma týkající se evropského sociálního modelu představuje Evropský pilíř sociálních práv. Vyhlášení Evropského pilíře sociálních práv v listopadu 2017 představovalo stěžejní sociální iniciativu Evropské komise a nejrozsáhlejší dokument vypracovaný v oblasti sociální politiky na úrovni EU za poslední dvě desetiletí (Carella a Graziano, 2021). Pilíř obsahuje 20 zásad sloužících jako návod k dosažení efektivních výsledků v sociální sféře, aniž by došlo k rozšíření pravomocí EU, které jsou uvedeny ve smlouvách (Evropská komise, 2018).

1.1.3 Systémy sociální ochrany v zemích EU

S pojmem „systém sociální ochrany“ se setkáme zejména v rámci sociální politiky na úrovni EU. Systém sociální ochrany lze považovat za jednu z forem realizace sociální politiky, pakliže si uvědomíme, že sociální politika si klade za cíl chránit společnost před nepříznivými sociálními událostmi (Koldinská, 2013). Účelem sociální ochrany je tedy chránit občany a jejich osoby před sociálním nebezpečím a v případě, že tak již nastalo, zmírňovat jeho dopady (Koldinská, 2013).

Sociální ochrana v členských zemích zahrnuje všechny intervence veřejných nebo soukromých subjektů, jejichž cílem je pomoci domácnostem a jednotlivcům v případě různých rizikových situacích, kterými mohou být např. nemoc, zdravotní postižení, stáří, pozůstalost, nezaměstnanost, nedostatečné bydlení, sociální vyloučení a nesmíme opomenout ani potřeby spojené s rodinou a s dětmi (Eurostat, 2022).

Podpora v rámci sociální ochrany může mít tedy mnoho podob, nicméně v základním systému jsou omezeny na: peněžní dávky, náhrady výdajů, které chráněné osoby vynaložily a zboží a služby poskytované přímo určeným osobám (Eurostat, 2022).

Jedním z hlavních nástrojů sociální politiky v rámci systému sociální ochrany jsou sociální dávky. Ty se obecně dělí na dávky, jejichž výše je závislá na majetkových poměrech a na dávky, jejichž výše není závislá na majetkových poměrech (Eurostat, 2022). Testované sociální dávky jsou dávky, které jsou podmíněny tím, že příjem nebo majetek klesne pod určitou úroveň, přičemž tato úroveň nemusí být nutně jednoznačně definována na národní úrovni, může se měnit a může se dokonce lišit mezi různými typy dávek poskytovaných v rámci jednoho systému. (Eurostat, 2022).

1.1.4 Koordinace systémů sociální ochrany v EU

Sociální zabezpečení a sociální ochrana jsou podkategorií sociální politiky, která je ve sdílené pravomoci EU a členských států, přičemž vlády jednotlivých států si mohou samy určit své vlastní systémy sociální ochrany (Evropský parlament, 2019). Tento princip teritoriality umožňující jednotlivým zemím sestavovat systém sociální ochrany podle svých možností je upozaděn principem volného pohybu zakotveném v článku 26 Smlouvy o fungování Evropské unie, se kterým se pojí sociální ochrana migrujících osob (Koldinská et al., 2017). Právě s ohledem na právo umožňující volný pohyb osob mezi jednotlivými členskými státy je nutné, aby jednotlivé sociální systémy EU byly koordinovány tak, aby lidé mohli uplatňovat svá sociální práva, včetně práva na sociální zabezpečení (Koldinská et al., 2017).

Systémy sociální ochrany jednotlivých členských zemích tedy musí být v souladu s legislativou EU. Tyto systémy se řídí nařízením (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení a nařízením (ES) č. 987/2009 o postupu provádění předchozího nařízení (Evropský parlament, 2019). EU tak zajišťuje kontinuitu práv v oblasti sociálního zabezpečení prostřednictvím koordinačního systému založeného na čtyřech klíčových zásadách zakotvených v právních normách (Evropská komise, 2022).

První zásada spočívá v tom, že v daném okamžiku platí pouze právní předpis toho členského státu, ve kterém daná osoba pracuje (Evropská komise, 2022). Další zásada dle Evropské komise (2022) zaručuje rovné zacházení, tedy všichni příjemci mají stejná práva a povinnosti jako státní příslušníci hostitelského státu. Zbývající dvě zásady garantují zachování nabytých práv a sčítání dob pojištění, což znamená, že v případě dávek založených na příspěvcích se započítávají všechny po sobě jdoucí příspěvky zaplacené ve dvou nebo více členských státech EU v průběhu pracovního života do případné dávky (Evropská komise, 2022).

Dle článku 3 nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení se koordinace týká těchto dávek:

- dávek v nemoci;
- dávek v mateřství a rovnocenných otcovských dávek;
- dávek v invaliditě;
- dávek ve stáří;
- pozůstalostních dávek;
- dávek při pracovních úrazech a nemocech z povolání;
- pohřebného;
- dávek v nezaměstnanosti;
- předdůchodových dávek;
- rodinných dávek.

Na základě těchto dávek lze odvodit, že toto nařízení je po věcné stránce strukturováno dle sociálních událostí, což můžeme přisuzovat tomu, že sociální ochrana je v jednotlivých členských zemích koncipována jinak (Koldinská et al., 2017). Právě sociální události, které zakládají, mění či ruší právní vztahy v systémech sociální ochrany, mají státy EU společné a z tohoto důvodu lze tuto strukturu považovat za vhodnou (Koldinská et al. 2017).

Občan EU má tak na základě nařízení upravující koordinaci systémů sociálního zabezpečení nejen právo stěhovat se v rámci celé EU, ale také mu jsou zaručeny úplně stejná práva jako občanům dané země. Stejných práv bude požívat i v případě, že jde o zaměstnání, mzdu, pracovní podmínky, ochranu před propuštěním, odškodnění za něj a sociální dávky (Evropská komise, 2022). A co víc, díky přeshraniční spolupráci dotčených vnitrostátních institucí práva sociálního zabezpečení, které již občan EU nabyt, neztratí (Evropská komise, 2022). Díky tomuto systému je tak občanům EU umožněn výkon práva na volný pohyb.

1.2 Rodinná politika na úrovni EU

Jelikož se práce zabývá srovnáním systémů sociální ochrany ve státech EU se zaměřením na rodinu, je velice důležité se zaměřit na rodinnou politiku, konkrétněji pak na úrovni EU. Základním pojmem rodinné politiky je samozřejmě rodina. Můžeme říci, že rodina tvoří základ společnosti. Proto je důležité nahlížet na rodinu jako na hodnotu samu o sobě a vytvářet jí takové podmínky, aby mohla svobodně realizovat svá rozhodnutí a přesvědčení týkající se rodinných cílů, hodnot a péče. (MPSV, 2019). Jelikož rodina poskytuje prostředí, v němž se buduje osobnost dítěte a má zásadní vliv na formování budoucí generace, je pomoc rodinám prioritou (MPSV, 2019).

Rodinná politika, jakožto součást sociální politiky státu, pomáhá rodinám zejména právními, ekonomickými a sociálními opatřeními, u kterých je však nutné zajistit právo na svobodu a sebeurčení členů rodiny (Krebs et al., 2015). Rodinnou politikou se tedy rozumí široká škála právních předpisů a politik, které regulují a podporují životní úroveň, funkce a vztahy rodin (Churchill et al., 2021).

Churchill et al. (2021) tvrdí, že rodinná politika by v moderním pojetí měla zahrnovat převody příjmů (např. rodinné dávky); programy sociální péče (např. podpora bydlení); programy podpory ke sladování pracovního a rodinného života (např. placená mateřská, otcovská a rodičovská dovolená); otevřený přístup k sociálně-právním službám, podpůrným službám pro rodiny a sociálním službám, a také k profesionálním službám poskytujícím specializovanou podporu.

Jak již bylo zmíněno role EU je v sociální politice, tedy i v rodinné politice, spíše koordinační. Tvorbu rodinné politiky si tak zajišťují samotné členské země (Kuchařová et al., 2017). EU však považuje rodinu za nezbytnost pro společenský vývoj, finanční prospěch a společenskou soudržnost. Proto nabádá členské státy k tvorbě udržitelné rodinné politiky, při které má být dosaženo dobra dítěte, rovnosti žen a mužů, rovnováhy mezi rodinným a pracovním životem a sociální solidarity (MPSV, 2019).

Přestože tedy EU přímo neovlivňuje národní rodinné politiky, přijetím Charty Rady Evropy se členské státy zavazují k úpravě svých právních norem, kdy konkrétním příkladem může být doporučení ohledně rodičovské dovolené (Matějková a Palonciová, 2004). Je tedy nezbytné, aby členské země při tvorbě respektovaly závazky uvedené v normách přijímaných v EU, popřípadě v OSN (Kuchařová et al., 2017).

Jedná se zejména o světovou Úmluvu o právech dítěte, kde jsou stanoveny zásady jako např. nejlepší zájem dítěte, právo na život, rozvoj a respekt k názoru dětí a Listinu základních práv Evropské unie, v níž je obsaženo například právo na respektování soukromého a rodinného života (Kuchařová et al., 2017).

Právě sladění pracovního a rodinného života v průběhu života je jedním z hlavních dlouhodobých cílů politiky EU již několik let, protože je zásadní pro udržitelný rozvoj společnosti (Eurofound, 2023). Za účelem sladění těchto dvou oblastí byla vydána směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU, která se věnuje zejména rodičovské, otcovské a pečovatelské dovolené a také flexibilnější pracovní době (Höhne et al., 2021). Hlavními body směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 jsou trvání otcovské dovolené v délce minimálně 10 pracovních dnů, rodičovská dovolená jako individuální právo každého rodiče v délce trvání minimálně 4 měsíců, z nichž alespoň 2 měsíce by měly být placené a nepřenosné, a také nárok na pečovatelskou dovolenou v délce alespoň 5 pracovních dní.

Tomuto tématu se také věnuje Evropský pilíř sociálních práv, a to konkrétně zásada, která v sobě zahrnuje právo rodičů a pečovatelů na přiměřenou dovolenou a flexibilní pracovní podmínky (Janta et al., 2019). Pilíř se rodině také věnuje v zásadě 11 - Podpora rodin a dětí, dle které se klade zvýšený důraz na vzdělávání a péči v raném věku a ochranu dětí před chudobou, jenž zahrnuje práva dětí ze znevýhodněného prostředí na zvláštní opatření k posílení rovných příležitostí (Evropská komise, 2018).

1.2.1 Sociální ochrana rodin v zemích EU

Vlády jednotlivých členských států si mohou samy určit své vlastní systémy sociální ochrany (Evropský parlament, 2019). Nejběžněji je však systém sociální ochrany pro rodiny s dětmi v členských zemích EU postaven na finanční podpoře domácností, podpoře výchovy dětí a na službách, které jsou specificky určeny na pomoc a ochranu rodin s dětmi (Eurostat, 2022).

Většina členských zemí poskytuje rodinám finanční podporu. Existují však mezi jednotlivými zeměmi značné rozdíly ve způsobu poskytování této podpory. Obecně však platí, že finanční podpora může mít podobu přímých peněžních převodů

nebo daňové podpory, např. slevy na dani či daňové úlevy (Janta et al., 2019). Peněžní dávky pro rodiny zpravidla zahrnují porodné, rodičovský příspěvek, přídavek na dítě a ostatní peněžité dávky (Eurostat, 2022).

Členské státy EU také do svých systémů zahrnují různé druhy dovolené před i po narození dítěte. Ať už se jedná o mateřskou dovolenou pro novopečené matky, o otcovskou dovolenou pro novopečené otce nebo rodičovskou dovolenou pro jednoho nebo oba rodiče. Nároky na dovolenou z rodinných důvodů zahrnují soubor nároků, které poskytují ochranu zaměstnání a v některých případech podporu příjmů rodičům, kteří si berou volno na péči o své děti (Stewart a Janta, 2018). Mezi jednotlivými zeměmi EU jsou značné rozdíly v kombinaci dostupných dovolených (Stewart a Janta, 2018). Legislativy EU v posledních letech zejména kladou zvýšený důraz na podporu otce k využívání přidělených nároků na dovolenou (Janta et al., 2019).

Dávkami, které jsou nejčastěji spojené s narozením dítěte či péčí o něj, jsou porodné a rodičovský příspěvek. Porodné je dávka nejčastěji jednorázově vyplácená při narození nebo adopci dítěte, zatímco rodičovský příspěvek je dávka vyplácená matce nebo otci v případě přerušení zaměstnání nebo zkrácení pracovní doby za účelem výchovy dítěte, zpravidla mladšího věku (Eurostat, 2022).

Dávkou sloužící pro fungování rodiny je přídavek na dítě, jedná se o dávku, která se může lišit podle počtu dětí, věku dětí či příjmu rodiny (Matějková a Palonciová, 2004). Ostatní peněžní dávky zahrnují dávky vyplácené nezávisle na rodinných přídavcích na podporu domácnosti a pomáhají jim pokrýt specifické náklady, jako jsou náklady vyplývající ze specifických potřeb osamělých rodičů nebo rodin se zdravotně postiženými dětmi (Eurostat, 2022). Několik členských zemí vedle všeobecné podpory rodin zavádí opatření, která mají zmírnit finanční tlak na početné rodiny (Janta et al., 2019).

Aby evropské členské státy splnily své vnitrostátní cíle rodinné politiky, poskytují také v rámci sociální ochrany širší škálu balíčků, mezi které patří iniciativy týkající se zlepšení materiálního blahobytu rodin s cílem snížit chudobu dětí, např. prostřednictvím podpory bydlení (Janta et al., 2019). Poskytnutí bezpečného a přiměřeného bydlení je považováno za jednu ze strategií, jak dosáhnout snižování dětské chudoby a podpory sociálního začleňování (Janta et al., 2019).

Další kroky v systémech sociální ochrany prováděné členskými státy se zaměřují na usnadnění účasti dětí na vzdělávání prostřednictvím poskytování dodatečných finančních prostředků a poskytování psychologické podpory (Janta et al., 2019). Samotné vzdělávání se stalo středem investic mnoha evropských zemí, a to z důvodu dobře známých přínosů služeb předškolního vzdělávání a péče pro děti, jejich rodiče a celou společnost (Janta et al., 2019). Mezi ostatní věcné dávky lze považovat různé zboží a služby poskytované rodinám, mladým lidem nebo dětem, včetně slev z cen, tarifů, jízdného apod. pro rodiny s dětmi a mládež (Eurostat, 2022).

Lze tedy říci, že kromě přímých peněžních převodů a daňové podpory rodinám se členské státy snaží poskytovat také širší škálu finančních a nemateriálních iniciativ na podporu dětí a mládeže (Janta et al., 2019).

1.3 Evropské sociální modely se zaměřením na rodinu

Předchozí kapitola byla zaměřena na sociální ochranu rodin obecně v členských zemích EU. V této kapitole bude popsáno, jaké evropské sociální modely rozlišujeme, kam řadíme jednotlivé země a jakým způsobem je sociální ochrana rodin v jednotlivých modelech koncipována.

Jak již bylo zmíněno v EU můžeme rozlišovat čtyři základní sociální modely – severský, kontinentální, anglosaský a středomořský. Rozmanitost evropských systémů sociálního zabezpečení a rodinných politik však přesahuje stávající kategorie zemí a typologie, dokonce i v severských zemích, které jsou obvykle klasifikovány jako společný severský model, existují významné národní rozdíly (Kuronen, 2010). Navíc v těchto srovnáních a klasifikacích obvykle chybí nejnovější členské státy EU zejména státy střední a východní Evropy, které lze zařadit do postsocialistického modelu (Kuronen, 2010).

Právě zejména starší typologie např. Esping-Andersena nevypovídají o dnešních evropských systémech rodinné politiky, lze se z nich však inspirovat a použít geografickou typologii, která pracuje s modelem severským, kontinentálním, anglosaským, středomořským a postsocialistickým (Blum a Rille-Pfeiffer, 2010).

1.3.1 Severský model

Mezi model severských zemí řadíme tyto země: Dánsko, Finsko, Norsko a Švédsko (Kuronen, 2010). Podpora rodin spočívá v dlouhé rodičovské dovolené, plošně poskytovaných dávkách a ve velmi rozvinuté síti veřejných institucí pečujících o děti (Matějková a Paloncyová, 2004). Rodinné přídavky jsou financovány z daní (Kuronen, 2010).

Severské země uznávají, že péče o dítě je důležitá pro intelektuální a sociální rozvoj dětí, a tak zavedly záruku péče o děti, která zajišťuje, že děti mohou získat místo v zařízeních péče o děti bez ohledu na to, zda jejich rodiče pracují (Rostgaard, 2014). Péče o děti je považována za právo dítěte a v kombinaci s maximálními rodičovskými příspěvky je tak zajištěno, že bez ohledu na ekonomickou situaci rodičů mohou všechny děti využívat veřejných institucí (Rostgaard, 2014). Tento model usnadňuje vysokou účast žen včetně matek s dětmi na trhu práce a navzdory vysokému modelu účasti žen na trhu práce, míra porodnosti zůstává relativně vysoká (Rostgaard, 2014).

Tyto země se tedy vyznačují komplexní a štědrá rodinnou politikou, která je postavena na třech cílech: sladění pracovního a rodinného života, zajištění rovnoměrnější rozdělení placené a neplacené práce mezi obě pohlaví a poskytnutí péče v nejlepším zájmu dítěte (Rostgaard, 2014). Severské země však ukázaly svou vyspělost již dříve, když jako první zákonem postavily v oblasti rodičovství nesezdané soužití rodičů na úroveň manželství (Hantrais, 2004).

1.3.2 Kontinentální model

Za kontinentální evropské státy považujeme: Belgii, Francii, Lucembursko, Německo Nizozemsko a Rakousko (Kuronen, 2010). Rodinná politika v tomto modelu byla v dřívějších letech tradičně charakterizována modelem, ve kterém byl muž označován za živitele rodiny a žena za pečovatelku (Kuronen, 2010). A tak v kontinentálních státech, zejména v Rakousku a Německu, které jsou charakteristické bismarckovským sociálním zabezpečením závislým na výdělku, může být sociální ochrana žen a dětí stále ještě závislá na manželství a rodinných vztazích (Hantrais, 2004).

Rakousko, Německo a Lucembursko mají dlouholeté tradice určených ministerstev pro rodinu, zatímco země Francie a Belgie mají jednu z nejvýraznějších a nejdůslednějších rodinných politik v celé Evropě (Hantrais, 2004).

Obecně je v tomto modelu využíván model podpory rodin, jenž má prostřednictvím rodinných dávek, daňových výhod či veřejných institucí pečujících o starší děti posilovat rodinnou soudržnost včetně manželství a výchovy dítěte (Mitchell, 2010). Rodinné přídatky jsou obvykle financovány ze smíšených zdrojů (Kuronen, 2010).

1.3.3 Anglosaský model

Anglosaské země (Irsko, Malta a Velká Británie) sdílejí společný základ ve slabé státní intervenci, podpoře orientované na potřeby a vysoké roli trhu. V jiných oblastech se však rozcházejí, například silnější rodinné tradice mají Malta a Irsko (Kuronen, 2010).

Obecně zde nejsou regulovány rodinné vztahy, ale ani tak povinnosti státu, což vede k tomu, že ačkoliv rodiny mohou nějakou podporu státu očekávat, je lepší se spolehnout na soukromé a dobrovolné sektory (Hantrais, 2004). Je zde prioritní úloha trhu a podpora státu je určena jen těm nejpotřebnějším (Matějková a Paloncyová, 2004).

Vzhledem k tomu, že sociální blaho je v individuální odpovědnosti rodiny a dávky jsou zaměřené na minimální krytí podle majetkových poměrů, rodinná politika není explicitní a komplexní, ale je součástí obecných politik blahobytu (Rüling a Kassner, 2007).

1.3.4 Středomořský model

Středomořské státy (Itálie, Kypr, Portugalsko, Řecko a Španělsko) mají podobné rysy jako kontinentální systémy vycházející z tradic považujících muže za živitele a ženu za pečovatelku (Kuronen, 2010). Rodinné příslušníci zde mají primární odpovědnost za své příbuzné a jsou povinni poskytovat podporu velmi široké příbuzenské síti, zatímco stát zajišťuje opatření pouze v případě, že byly vyčerpány ostatní zdroje podpory rodiny (Hantrais, 2004).

Povinnosti státu chránit rodiny jsou předepsány v národních ústavách Řecka, Itálie, Portugalska a Španělska, pravomoci jsou však často delegovány na místní a regionální úrovni, což vede k regionálním rozdílům (Hantrais, 2004). Od anglosaských zemí se liší zejména tím, že občané těchto zemí se místo na trh spoléhají spíše na rodinu či církev (Mitchell, 2010). Pokud jde o rodinné přídatky, středomořské země se vydaly různými cestami, ale sdílejí jejich nízkou úroveň (Kuronen, 2010).

1.3.5 Postsocialistický model

Postsocialistické státy (Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Chorvatsko, Maďarsko, Polsko, Lotyšsko, Litva, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko) opakovaně dosáhly zásadních mezníků a provedly spoustu dramatických institucionálních změn (Kuronen, 2010). Před druhou světovou válkou zejména střeoevropské země vycházely z konzervativního bismarckovského modelu a v roce 1989 jejich rodinná politika vykazovala všechny znaky familiarismu (Kuronen, 2010). Od 90. let se změnou režimu se země potýkaly s poměrně novými sociálními problémy (sociální vyloučení, chudoba či nezaměstnanost) v důsledku přechodu na tržní hospodářství (Mitchell, 2010).

Rodinná politika se v těchto zemích vyznačovala dlouhou rodičovskou dovolenou, rozvinutým systémem péče o děti, testovanými sociálními dávkami, jejichž výše nemotivovala k práci (Matějková a Paloncyová, 2004). Na počátku reformní etapy obsahovaly rodinné politiky v jednotlivých zemích podobné prvky, ovšem postupem času musely snížit sociální výdaje a s tím si vybrat i směr, kam bude jejich rodinná politika směřovat v dalších letech. (Mitchell, 2010).

1.4 Nástroje podpory rodin v České republice

Česká republika se řadí do postsocialistického sociálního modelu. Nástroje podpory rodin v rámci rodinné politiky se v průběhu let měnily. Zatímco období před rokem 1989 bylo charakterizováno prorodinným přístupem, změna společenského systému na počátku 90. let samozřejmě úzce souvisela se změnami rodinných politik, respektive se změnami v zacházení s rodinou ve smyslu cílenější podpory rodin, která například spočívala v testování prostředků rodin (Höhne, 2008).

Zásadní průlom v podpoře rodin nastal přijetím zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v němž jsou zakotveny sociální dávky, které s uplatněním principu solidarity mezi rodinami s nízkými příjmy a rodinami s vysokými příjmy pomáhají rodinám s nezaopatřenými dětmi v případě, že nemohou sociální situaci vyřešit vlastními silami (Höhne, 2008).

Podpora v rodinné politice je postavena na třech základních pilířích: daňové slevy a úlevy, státní sociální podpora a veřejné služby (MPSV, 2019). Höhne (2008) člení podporu rodin na přímou finanční podporu, nepřímou finanční podporu a nefinanční podporu v podobě služeb pro rodiny. Pro účely této práce bude využito toto rozdělení.

1.4.1 Nepřímá finanční podpora rodin

Do nepřímé podpory rodin řadíme daňové slevy a úlevy. Daňové slevy jsou zejména určeny rodinám s dětmi s vyššími příjmy, jelikož pouze ony mohou využít všech daňových pobídek (MPSV, 2019). Právní normy upravující daňové zvýhodnění a slevy na dani pro rodiny s dětmi v České republice obsahuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, rozlišujeme tři typy nepřímé podpory rodiny s dětmi: slevu na manžela, daňové zvýhodnění na vyživované dítě a slevu za umístění dítěte, přičemž podmínkou pro získání těchto daňových výhod je, že osoba, na kterou je sleva či zvýhodnění uplatňováno musí žít s poplatníkem v jedné společně hospodařící domácnosti.

Dle § 35ba odst. 1 písm. b) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, je sleva na manžela, který nemá vlastní příjmy vyšší než 68 000 Kč za zdaňovací období, stanovena na 24 840 Kč ročně, popřípadě dvojnásobek této částky, je-li manželovi přiznán nárok na průkaz ZTP/P.

Daňové zvýhodnění ve výši 15 204 Kč ročně na jedno dítě, 22 320 Kč ročně na druhé dítě a 27 840 Kč ročně na třetí a každé další dítě na vyživované dítě je dle § 35c odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, možné uplatnit formou slevy na dani, daňového bonusu či kombinací obou. Zvýhodnění lze uplatnit na vyživované dítě až do 26 let jeho věku, pakliže splní podmínky stanovené v § 35c odst. 6 téhož zákona.

Dále § 35bb zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, upravuje slevu za umístění dítěte do předškolního zařízení, která se poskytuje poplatníkovi maximálně do výše minimální mzdy a v případě, že dítě vyživuje více poplatníků, slevu uplatní jen jeden z nich.

1.4.2 Přímá finanční podpora rodin

Do přímé podpory řadíme především dávky státní sociální podpory. Systém státní sociální podpory je založen na sociální solidaritě mezi rodinami s nižšími a rodinami s vyššími příjmy (Krebs et al., 2015). Dle § 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, se poskytují tyto dávky: přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení, porodné a pohřebné a tyto dávky dále dělíme na dávky testované (závislé na výši příjmu posuzovaných osob) a dávky netestované.

První dávka z plošně poskytovaných dávek tedy netestovaných je rodičovský příspěvek, který nahrazuje příjem jednoho z rodičů, který osobně a řádně celý den pečuje o nejmladší dítě v rodině (MPSV, 2022). Druhou netestovanou dávkou je pohřebné ve výši 5 000 Kč, která má krýt náklady osobě, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti (MPSV, 2022).

Do testovaných dávek řadíme přídavek na dítě, který je poskytován rodinám s příjmem do 3,4násobku životního minima a výše dávky závisí na věku dítěte (MPSV, 2022). Do testovaných dávek řadíme také porodné pro rodiny s příjmem nižším než 2,7násobek životního minima rodiny, které má krýt náklady spojené s narozením dítěte a příspěvek na bydlení, který pomáhá krýt náklady spojené s bydlením (MPSV, 2022). Poměrně novou dávkou v oblasti podpory rodin je náhradní výživné. Dle § 1 zákona č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů se jedná o sociální dávku, která je určena nezaopatřenému dítěti, jehož rodič neplní vyživovací povinnost vůči němu.

Do přímé podpory rodin ještě řadíme dávky pěstounské péče vyčleněné do orgánu sociálně-právní ochrany dětí (Mertl et al., 2023). Rodiny mohou také využít dávky v systému pomoci hmotné nouze, které jim pomohou v případě nedostatečných příjmů a je určen proti chudobě (MPSV, 2019).

1.4.3 Nefinanční podpora rodin

Jak již bylo zmíněno výše, tato podpora spočívá v nabídce služeb pro rodiny s dětmi. Služby pečující o děti jsou nezbytnou záležitostí pro sladění pracovního a osobního života, což je považováno za jeden z cílů rodinné politiky (Krebs, et al. 2015).

Péči o děti předškolního věku zajišťují mateřské školy a dětské skupiny. Dětské skupiny pro děti od jednoho roku byly zřízeny na základě cílů vlády, a to dle zákona č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, které nabízejí možnost rodičovi zůstat v kontaktu s trhem práce a zároveň řeší problém s nedostatkem míst v některých mateřských školách (MPSV, 2017). Pro nedostatek kapacit v zařízeních zajišťující péči o děti v předškolním věku je Česká republika evropskou komisí kritizována (MPSV, 2017).

Péči o mladší školní děti zajišťují základní školy spolu se školní družinami a kluby a také velmi důležitou roli hrají zájmové kroužky a volnočasové aktivity (Höhne, 2008). Počet družin v České republice se rok od roku zvyšuje, zatímco ve školním roce 2011/2012 bylo 3970 družin, ve školním roce 2021/2022 jejich počet stoupl na 4159 (MŠMT, 2022). Školních klubů v roce 2021/2022 bylo evidováno celkem 612 a navštěvovalo je 44 066 žáků základních škol, více však žáci 2. stupně (MŠMT, 2022).

Pro sladění již několikrát zmiňovaného rodinného a pracovního života je také nezbytné podporovat různé možnosti změny pracovní doby, které mohou mít podobu například flexibilní pracovní doby, zkráceného úvazku či práce z domova (Höhne, 2008).

2 Cíl práce a výzkumné otázky

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je na základě srovnání systémů sociální ochrany ve státech EU pomocí databáze MISSOC popsat aktuální trendy v oblasti podpory rodin.

2.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky byly zvoleny tyto:

1. Jaké jsou společné rysy a jaké jsou rozdíly v oblasti rodinných dávek mezi jednotlivými státy EU?
2. Jaké zahraniční zkušenosti mohou být využitelné v České republice?
3. Kde se může ČR inspirovat?

3 Metodika

3.1 *Metody a techniky výzkumu*

K realizaci praktické části je zvolen desk research (sekundární analýza dat a informací z mezinárodní databáze MISSOC), kdy je dále použita metoda komparace, technika: sekundární analýza dat a srovnání získaných informací.

Desk research neboli sekundární analýza dat je přístup, který pracuje s již existujícími daty, přičemž těmito daty mohou být odborné publikace, mediální zprávy, výstupy z výzkumných projektů, databáze státních a nestátních organizací, výroční zprávy a mnoho dalšího (Toušek, 2014). V této práci jsou využity data a informace z mezinárodní databáze MISSOC.

Toušek (2014) považuje desk research za nezbytnou součást počátku každého výzkumu, jelikož umožňuje získání základních informací o zkoumaném tématu. V některých případech, pokud je k dispozici dostatek relevantních údajů, lze tento přístup použít bez nutnosti realizace následného terénního šetření, v tomto případě však výzkumník riskuje, že získané výsledky nemusí být platné (Toušek, 2014).

Metoda komparace spočívá ve hledání podobností a rozdílů v komparovaných jednotkách. Tyto komparované jednotky považujeme za entity, jež jsou předmětem zkoumání a naším cílem je zjistit, jestli se tyto jednotky liší či se podobají (Ochrana, 2019). Tato metoda byla využita ke srovnání jednotlivých podpor rodin v systémech sociální ochrany v členských zemích EU.

3.2 *Výzkumný soubor*

Výzkumným souborem jsou informace a data obsažené v databázi MISSOC. Databáze MISSOC obsahuje informace o systémech sociální ochrany a jejich organizaci ve všech 27 členských státech Evropské unie, třech zemích Evropského hospodářského prostoru – Islandu, Lichtenštejnsku a Norsku a také ve Spojeném království (do 1. července 2019) a Švýcarsku (MISSOC, 2023).

MISSOC dvakrát ročně poskytuje aktuální informace o právních předpisech, dávkách a podmínkách sociální ochrany ve všech zúčastněných zemích a umožňuje uživatelům najít popisné informace o konkrétní zemi a nabízí možnost porovnat a analyzovat několik systémů sociální ochrany (MISSOC, 2023).

Databáze obsahuje podrobné informace o sociální ochraně v 31 zemích, které jsou strukturovány do 12 hlavních kapitol: financování, zdravotní péče, nemocenské dávky, dávky v mateřství, invalidita, starobní důchody, dávky pozůstalým, dávky v případě pracovních úrazů a nemocí z povolání, rodinné dávky, dávky v nezaměstnanosti, zaručené minimální zdroje a dlouhodobá péče (MISSOC, 2023).

Pro potřeby této práce budou čerpána data z kapitoly „Rodinné dávky“ a „Mateřství/otcovství“ a to pouze v zemích EU. Srovnání a následné určení trendů v systémech sociální ochrany se zaměřením na rodinu se bude týkat přídavku na dítě, mateřské dovolené a dávky, otcovské dovolené a dávky, rodičovské dovolené, rodičovského příspěvku, porodného, náhradního výživného, výhod pro rodiče samoživitele a daňových úlev.

3.3 Způsob zpracování dat

V této práci budou zpracovávána a interpretována již existující data obsažená v databázi MISSOC. Pro dosažení rychlého a názorného přehledu o jednotlivých oblastech bude v rámci tématu srovnání systémů sociální ochrany v zemích EU se zaměřením na rodinu použita technika vizualizace dat. Data budou vložena do tabulek a grafů, které budou následně popsány a interpretovány. Tyto nástroje jsou zásadní pro uspořádání a porozumění velkému množství dat, které jsou v analýze obvykle velmi rozsáhlé a neuspořádané. Tato technika tak umožní rychle a efektivně prezentovat a porovnávat data mezi jednotlivými zeměmi.

Pro srovnání systémů sociální ochrany bude použita klasifikace podle Ferrera (1996) či Sapira (2006), kteří rozdělují evropské země do několika kategorií na základě geografických a politických charakteristik. Konkrétně budou země zařazeny do jednotlivých modelů severského, kontinentálního, anglosaského, středomořského a postsocialistického. V rámci této práce však nebudou srovnávány země mimo EU, jako jsou například Norsko a Velká Británie, jelikož cílem práce je zaměřit se pouze na země, které jsou součástí EU. Tento přístup umožní srovnání systémů sociální ochrany mezi zeměmi EU a poskytne ucelený a srovnatelný pohled na problematiku v rámci EU.

3.4 Etika výzkumu

Etika výzkumu je klíčovým aspektem jakéhokoli výzkumu (Miovský, 2006). Tato kapitola poskytne přehled základních etických zásad výzkumu a jejich aplikace v souvislosti s analýzou dat z databáze MISSOC. V této práci budou použity pouze anonymizovaná data z databáze MISSOC, není tedy nutné řešit otázky související s ochranou osobních údajů. Jelikož se tedy v této práci nepracuje se žádnými identifikačními informacemi o účastnících, nevyžaduje tato práce ani přezkoumání etickou komisí.

Etickou zásadou, kterou je možné v rámci této práce a tohoto výzkumu uplatnit, je zásada řádného citování, kdy si výzkumník nesmí propůjčovat cizí práci bez uvedení zdroje (Dohnalová, 2014). I z tohoto důvodu zdůrazňuji, že praktická část pracuje s daty obsaženými v databázi MISSOC.

Dále je podle Dohnalové (2014) výzkumník zodpovědný za to, aby jeho výzkum byl přesný a objektivní, a to včetně studia literatury a prezentace výsledků. V této práci tak věnuji zvláštní pozornost tomu, aby byly výsledky analýzy a komparace dat obsažených v databázi MISSOC co nejpřesněji a objektivně interpretovány a aby nebyly zkreslené nebo zavádějící.

4 Srovnání podpor rodin v systémech sociální ochrany v zemích EU

V této kapitole budou srovnávány jednotlivé podpory rodin na základě analýzy dat a informací z mezinárodní databáze MISSOC.

Srovnání jednotlivých podpor zakotvených v systémech sociální ochrany se zaměřením na rodinu se bude týkat přídavku na dítě, mateřské dovolené a dávky, otcovské dovolené a dávky, rodičovské dovolené, rodičovského příspěvku, porodného, náhradního výživného, výhod pro rodiče samoživitele a daňových úlev.

Jak bylo uvedeno v metodice, porovnávaná data budou vložena do tabulek a grafů. Země v tabulkách budou rozřazeny do geografických modelů (viz podkapitola 3.3 Způsob zpracování dat).

4.1 Přídavek na dítě

První komparovanou podporou pro rodiny s dětmi je přídavek na dítě. Přídavek na dítě je sociální dávka určená na úhradu nákladů spojených s výchovou dětí a je poskytována ve všech zemích EU (MISSOC, 2023). V rámci přídavku na dítě budou komparovány následující oblasti: variace dávky s počtem a pořadím dětí, maximální věková hranice dítěte pro nárok na dávku, variace dávky s věkem dítěte, testování příjmů rodin a také doplňující dávky, které jsou poskytovány společně s přídavkem na dítě.

4.1.1 Variace přídavku na dítě s počtem či pořadím dítěte

V tab. 1 jsou srovnávány jednotlivé země EU v závislosti na tom, zda dochází k variaci přídavku na dítě s počtem dětí či na základě pořadí dítěte.

Tabulka 1: Variace přídavku na dítě s počtem či pořadím dítěte

Model	Země	Variace s počtem či pořadím dítěte	Poznámky
Severský	Dánsko	Ne	-
	Finsko	Ano	Částka se s každým dítětem zvyšuje
	Švédsko	Ano	Částka se na druhé až čtvrté dítě zvyšuje
Kontinentální	Belgie	Ano	Liší se dle regionu, částka se zvyšuje na každé další dítě
	Francie	Ano	Nárok na přírůstek až od druhého dítěte, poté se částka mění dle počtu dětí
	Lucembursko	Ne	-
	Německo	Ano	Částka se zvyšuje na třetí a další dítě
	Nizozemsko	Ne	-
	Rakousko	Ano	Částka se zvyšuje podle sourozenecké stupnice na každé dítě
Anglosaský	Irsko	Ano	V případě dvojčat a dalších víceročet se částka na každé dítě zvyšuje
	Malta	Ano	Částka se liší podle počtu dětí
Středomořský	Itálie	Ano	Částka se liší podle počtu dětí
	Kypr	Ano	Částka se liší podle počtu dětí
	Portugalsko	Ano	Příplatek za druhé dítě
	Řecko	Ano	Částka se od třetího dítěte zvyšuje
	Španělsko	Ne	Přírůstek je vyplacen na každé dítě se stupněm invalidity alespoň 33 %
Postsocialistický	Bulharsko	Ano	Částka se liší podle počtu dětí
	Česká republika	Ne	-
	Estonsko	Ne	Částka se od třetího dítěte zvyšuje
	Chorvatsko	Ano	Částka se zvyšuje na třetí a čtvrté dítě
	Litva	Ne	-
	Lotyšsko	Ano	Částka se liší podle počtu dětí
	Maďarsko	Ano	Částka se liší podle počtu dětí
	Polsko	Ne	-
	Rumunsko	Ne	Částka se liší podle počtu dětí
	Slovensko	Ne	-
	Slovinsko	Ano	Částka se zvyšuje na každé další dítě

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

Na základě údajů obsažených v tab. 1 lze určit, zda přídavek na dítě a jeho výše je závislá na počtu či pořadí dětí. V posledním sloupci jsou uvedeny poznámky, a to v případě, že tato dávka je poskytována v závislosti na počtu dětí. Výjimku tvoří Španělsko, ve kterém není přídavek závislý na počtu dětí. To však poskytuje tuto dávku pouze na dítě s invaliditou alespoň 33 %. S touto podmínkou invalidity se v jiném členském státu nesetkáme.

V sedmnácti zemích je tato dávka ovlivněna počtem či pořadím dítěte, zatímco ve zbylých deseti zemích je tomu opačně. V severském, kontinentálním, anglosaským a středomořským modelu převládají země, ve kterých se nárok na přídavek či výše přídavku odvíjí od počtu či pořadí dětí. V jediném postsocialistickém modelu lze pozorovat opačný trend, kdy celkem šest postsocialistických zemí nenabízí variaci přídavku na základě počtu či pořadí dětí. Mezi tyto země se řadí i Česká republika.

V rámci EU se nejčastěji setkáme s tím, že výše přídavku se liší podle počtu dětí. Dále také několik zemí volí zvýšení výše přídavku od určitého dítěte či na každé další dítě. V Irsku je zaručeno zvýšení přídavku pouze v případě dvojčat a víceročet. Specifickou cestu zvolilo Portugalsko, v němž je vyplacen příplatek pouze na druhé dítě. Zajímavou zemí je Francie, která jako jediná země poskytuje přídavek na dítě až od druhého dítěte.

4.1.2 Maximální věková hranice dítěte

Přídavek na dítě je omezen věkem. Maximální věková hranice dítěte pro nárok na přídavek na dítě se v jednotlivých členských zemích liší. Mnoho zemí uvádí ve svých podmínkách dvě maximální věkové hranice, a to konkrétně maximální standardní věkovou hranici a maximální věkovou hranici v případě přípravy dítěte na budoucí povolání. Tomuto tématu se věnuje tab. 2, ve které je poskytnut souhrn věkových hranic u dětí bez různých forem postižení. Z tohoto důvodu není věk stanoven u Španělska, neboť zde je přídavek na dítě podmíněn právě postižením.

Tabulka 2: Maximální věková hranice dítěte pro nárok na přídavek dítě

Model	Země	Maximální standardní věková hranice	Maximální věková hranice při přípravě na budoucí povolání
Severský	Dánsko	18 let	18 let
	Finsko	17 let	17 let
	Švédsko	16 let	16 let
Kontinentální	Belgie	18 let	25 let
	Francie	20 let	20 let
	Lucembursko	18 let	25 let
	Německo	18 let	25 let
	Nizozemsko	18 let	18 let
	Rakousko	18 let	24 let
	Irsko	16 let	18 let
Anglosaský	Malta	16 let	21 let
	Itálie	18 let	21 let
Středomořský	Kypr	18 let	20 let
	Portugalsko	16 let	24 let
	Řecko	18 let	24 let
	Španělsko	-	-
	Bulharsko	20 let	20 let
Postsocialistický	Česká republika	15 let	26 let
	Estonsko	16 let	19 let
	Chorvatsko	15 let	19 let
	Litva	18 let	23 let
	Lotyšsko	16 let	20 let
	Maďarsko	18 let	20 let
	Polsko	18 let	24 let
	Rumunsko	18 let	do věku středního nebo postsekundárního studia (zpravidla 19 let)
	Slovensko	16 let	25 let
	Slovinsko	18 let	18 let

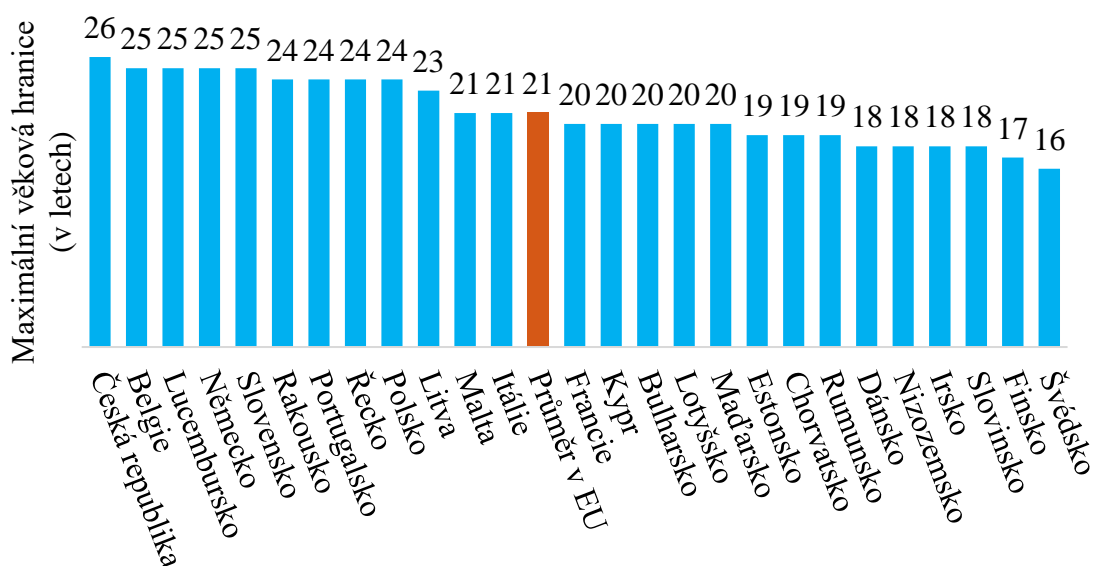
Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

Na základě uvedených informací v tab. 2 lze konstatovat, že převládají země, které rozšiřují maximální věkovou hranici v případě přípravy dítěte na budoucí povolání. Celkem tento trend zastává devatenáct zemí, včetně České republiky a všech zemí anglosaského a středomořského modelu s výjimkou již zmiňovaného Španělska.

Mezi země, které nerozšiřují maximální věkovou hranici u studujícího dítěte, se řadí všechny země severského modelu. V rámci kontinentálního modelu jsou to pak země Francie a Nizozemsko. V rámci postsocialistického modelu pak Bulharsko a Slovinsko. Nejnižší maximální standardní věkovou hranicí je 15 let a nejvyšší 20 let.

V obr. 1 jsou seřazeny země od nejvyšší maximální věkové hranice při přípravě dítěte na budoucí povolání po nejnižší.

Obrázek 1: Maximální věková hranice při přípravě dítěte na budoucí povolání

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

Dle obr. 1 lze pozorovat, že průměrná maximální věková hranice v případě přípravy na budoucí povolání je v EU stanovena na 21 let. Nejvyšší věkovou hranici 26 let má Česká republika. Nejnižší stanovená věková hranice je 16 let, která je zavedena ve Švédsku. Česká republika je tak zemí, která poskytuje přídavek na dítě nejdéle, a to v případě, že se dítě připravuje na budoucí povolání.

4.1.3 Variace přídatku na dítě s věkem dítěte

V EU nalezneme země, ve kterých výše dávky závisí na věku dítěte. V tab. 3 je uvedeno, zda v jednotlivých zemích EU je výše přídatku stanovena dle věku dítěte či nikoliv. Aby bylo možné posoudit vývoj, jsou také v tabulce uvedeny data k roku 2013.

Tabulka 3: Variace přídatku na dítě s věkem dítěte

Model	Země	Variace s věkem dítěte (k roku 2013)	Variace s věkem dítěte (k roku 2022)
Severský	Dánsko	Ano	Ano
	Finsko	Ne	Ne
	Švédsko	Ne	Ano
Kontinentální	Belgie	Ano	Ano
	Francie	Ano	Ano
	Lucembursko	Ano	Ano
	Německo	Ne	ne
	Nizozemsko	Ano	Ano
	Rakousko	Ano	Ano
Anglosaský	Irsko	Ne	Ne
	Malta	Ne	Ne
Středomořský	Itálie	Ne	Ne
	Kypr	Ne	Ne
	Portugalsko	Ano	Ano
	Řecko	Ne	Ne
	Španělsko	Ano	Ano
Postsocialistický	Bulharsko	Ne	Ne
	Česká republika	Ano	Ano
	Estonsko	Ne	Ne
	Chorvatsko	Ne	Ne
	Litva	Ano	Ne
	Lotyšsko	Ne	Ne
	Maďarsko	Ne	Ne
	Polsko	Ano	Ano
	Rumunsko	Ano	Ano
	Slovensko	Ne	Ne
	Slovinsko	Ano	Ano

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

Dle tab. 3 je celkem třináct zemí v EU, ve kterých výše přídatku závisí na věku dítěte. Tento počet byl stejný i v roce 2013. Dříve poskytovalo Švédsko jednotnou výši dávky bez ohledu na věk dítěte, na rozdíl od Litvy, která preferovala přístup spojený s věkem dítěte. Nicméně v poslední době došlo k obratu, kdy Švédsko zohledňuje věk dítěte při výpočtu dávky, zatímco Litva nikoli. Díky tomuto vývoji zůstal počet zemí, které

poskytují dávky závislé na věku. Mezi země, ve kterých výše dávky souvisí s věkem dítěte řadíme i Českou republiku.

4.1.4 Testování příjmů rodin

Ani u testování příjmů rodin není v zemích EU jednotný názor. Testování příjmů rodin spočívá v tom, že pokud příjem rodiny překročí stanovenou hranici, přírůstek na dítě se sníží nebo zcela zruší. Zda jednotlivé země testují příjmy rodin, je uvedeno v tab. 4.

Tabulka 4: Testování příjmů rodin pro získání nároku na přírůstek na dítě

Model	Země	Test příjmů (k roku 2013)	Test příjmů (k roku 2022)	Nárok každé rodiny na určitou výši dávky u zemí s testem příjmů (k roku 2022)
Severský	Dánsko	Ne	Ano	Ano
	Finsko	Ne	Ne	-
	Švédsko	Ne	Ne	-
Kontinentální	Belgie	Ne	Ne	-
	Francie	Ne	Ano	Ano
	Lucembursko	Ne	Ne	-
	Německo	Ne	Ne	-
	Nizozemí	Ne	Ne	-
	Rakousko	Ne	Ne	-
	Irsko	Ne	Ne	-
Anglosaský	Malta	Ano	Ano	Ano
	Itálie	Ne	Ano	Ano
Středomořský	Kypr	Ano	Ano	Ne
	Portugalsko	Ano	Ano	Ne
	Řecko	Ne	Ano	Ne
	Španělsko	Ano	Ne	-
	Bulharsko	Ne	Ano	Ne
Postsocialistický	Česká republika	Ano	Ano	Ne
	Estonsko	Ne	Ne	-
	Chorvatsko	Ano	Ano	Ne
	Litva	Ne	Ne	-
	Lotyšsko	Ne	Ne	-
	Maďarsko	Ne	Ne	-
	Polsko	Ne	Ano	Ne
	Rumunsko	Ne	Ne	-
	Slovensko	Ne	Ne	-
	Slovinsko	Ano	Ano	Ne

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

K podrobnějšímu zmapování tohoto trendu je v tab. 4 uveden i postoj států k této problematice k roku 2013. Poslední sloupec v tab. 4 poskytuje informace o tom, zda u zemí, ve kterých nárok na dávku vzniká až po testu příjmů, má alespoň na určitou výši přídatku na dítě nárok každá rodina při splnění dalších podmínek stanovených státem.

Dle tab. 4 můžeme vidět, že v zemích EU stále větší počet členských zemí poskytuje přídatok plošně bez testování příjmů rodin. V posledních letech však přibývá zemí, které testují příjmy rodin. Na základě toho je výše přídatku snížena nebo po překročení určitého rodinného příjmu nárok na dávku zaniká. Mezi země, které postupně začaly testovat příjmy rodin se řadí Dánsko, Francie, Itálie, Řecko, Bulharsko a Polsko.

K roku 2013 byl přídatok ve všech státech severského a kontinentálního modelu dávkou netestovanou. Tento trend v těchto dvou modelech stále převládá. A ačkoliv Dánsko a Francie v posledních letech testují příjmy rodin, nárok na určitou výši dávek je zaručen všem rodinám při splnění dalších stanovených podmínek. V anglosaském modelu, který reprezentují pouze Irsko a Malta, země nezvolily shodnou cestu. Zatímco Irsko příjmy netestuje, Malta poskytuje určitou výši přídatku na základě příjmů, přičemž nárok na přídatok má každá rodina.

Ve středomořském modelu došlo od roku 2013 ke značným změnám. Itálie a Řecko se přidalo ke Kypru a Portugalsku a společně prosazují testování příjmů. Nárok v těchto zemích, s výjimkou Itálie, mají pouze rodiny do určitého příjmu. Opačným směrem se vydalo Španělsko, které po razantní změně ve stanovení podmínky invalidity u dítěte alespoň upustilo od testování příjmů u těchto rodin.

V rámci postsocialistického modelu patří Česká republika, Chorvatsko, Slovinsko, Polsko a Bulharsko mezi země, ve kterých jsou příjmy rodin testovány. Zbylé postsocialistické země preferují poskytování této dávky plošně bez ohledu na příjem.

4.1.5 Doplnkové dávky poskytované k přídatku na dítě

Některé země EU poskytují k přídatku na dítě doplnkové dávky. V tab. 5 jsou obsaženy různé formy peněžní pomoci, které rodiny dostávají společně s přídatkem na dítě. Jak můžeme v tabulce vidět, tato dodatečná dávka však není běžná v každé zemi EU. Můžeme také vyčíst, zda je tato dávka závislá na příjmech rodin či nikoliv. Poslední sloupec obsahuje specifikaci dávky, konkrétně k čemu je dávka určena.

Tabulka 5: Doplnkové dávky poskytované k přidavku na dítě

Model	Země	Doplnkové dávky	Test příjmů	Specifikace dávky
Severský	Dánsko	Doplnkový přídavek na dítě	Ano	Dle sociální situace rodiny
	Finsko	-	-	-
	Švédsko	-	-	-
Kontinentální	Belgie	Sociální příplatek	Ano	Příplatek pro rodiny s nižším příjmem
	Francie	-	-	-
	Lucembursko	-	-	-
	Německo	-	-	-
	Nizozemsko	Doplnkový přídavek na dítě	Ano	Dávka pro rodiny do určitého příjmu
	Rakousko	Příspěvek na zahájení školní docházky	Ne	Dávka poskytovaná každé září na dítě ve věku 6–15 let
		Příplatek pro velké rodiny	Ano	Příplatek od třetího další dítě
Anglosaský	Irsko	-	-	-
	Malta	-	-	-
Středomořský	Itálie	-	-	-
	Kypr	-	-	-
	Portugalsko	-	-	-
	Řecko	-	-	-
	Španělsko	-	-	-
Postsocialistický	Bulharsko	-	-	-
	Česká republika	-	-	-
	Estonsko	Příspěvek pro velké rodiny	Ne	Příspěvek pro rodiny se třemi a více dětmi
	Chorvatsko	-	-	-
	Litva	Doplnkový přídavek na dítě	Ano	Dávka pro rodiny do určitého příjmu
	Lotyšsko	-	-	-
	Maďarsko	-	-	-
	Polsko	Příspěvek na výchovu dětí	Ne	Do 18 let věku dítěte
	Rumunsko	Příspěvek na podporu rodiny	Ano	Dávka na dítě ve vzdělávání
	Slovensko	Příspěvek na zahájení povinné školní docházky	Ne	Jednorázová platba za měsíc, kdy dítě začne navštěvovat první třídu
	Slovinsko	-	-	-

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

Z tab. 5 vyplývá, že deset členských zemí EU poskytuje určitou formu doplňkové dávky k přídavku na dítě. Zbylé země stále poskytují jednotný přídavek na dítě. Tento trend zastávají všechny země anglosaského a středomořského modelu.

Dánsko je jedinou zemí severského modelu, který kromě běžného přídavku na dítě poskytuje doplňkový přídavek, který je určen pouze rodinám, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci.

V kontinentálním modelu prezentují cílenější formu pomoci země Belgie, Nizozemsko a Rakousko. Belgie a Nizozemsko tuto dávku poskytují rodinám s nižším příjmem. Rakousko zvolilo odlišnou cestu. Každé září poskytuje na děti ve věku 6 až 15 let dávku, která má pomoci krýt výdaje spojené se zahájením školní docházky. Druhá dávka poskytovaná Rakouskem v podobě příplatku pro velké rodiny má pomoci rodinám se třemi a více dětmi, přičemž zde hraje roli i příjem rodiny.

Estonsko zastupující model postsocialistický poskytuje stejně jako Rakousko dávku pro rodiny se třemi a více dětmi s rozdílem, že na tuto dávku má nárok každá takto početná rodina. Slovensko se snaží alespoň z části kompenzovat rodinám zvýšené náklady spojené s nástupem dítěte do první třídy základní školy. Polsko zavedlo příspěvek na výchovu. Tento příspěvek na rozdíl od přídavku na dítě není závislý na příjmu rodiny dítěte, ale je poskytován pouze do 18. roku věku dítěte. Rumunsko má zakotvenou testovanou dávku, na kterou má nárok pouze rodina s nižším příjmem. Tedy platí, že kromě obecného přídavku na dítě, mohou pobírat ještě další peněžitou dávku. Ta je určena pro dítě školního věku navštěvující formu vzdělávání.

4.2 Mateřská dovolená a dávka

Mateřská dovolená (dále jen „MD“) je pracovní volno poskytované matce před a po porodu dítěte a je nepostradatelnou součástí systémů sociální ochrany všech zemí EU. V této podkapitole bude poskytnuto srovnání délek MD a výší dávek v mateřství.

Tabulka 6: Délka MD a výše dávek v mateřství

Model	Země	Celková délka MD (v týdnech)	Délka MD před porodem (v týdnech)	Výše dávky
Severský	Dánsko	18	4	Výpočet dle týdenní pracovní doby a hodinové mzdy
	Finsko	15	7	90 % 8 týdnů, poté 70 % příjmu
	Švédsko	7	7	80 % příjmu
Kontinentální	Belgie	15	6	82 % příjmu
	Francie	16	6	100 % příjmu
	Lucembursko	20	8	100 % příjmu
	Německo	14	6	100 % příjmu
	Nizozemsko	16	4	100 % příjmu
	Rakousko	16	8	100 % příjmu
Anglosaský	Irsko	26	2	250 EUR/týden
	Malta	14	4	101 EUR/týden
Středomořský	Itálie	22	9	80 % příjmu
	Kypr	18	9	72 % příjmu
	Portugalsko	21	4	100 % příjmu
	Řecko	17	8	100 % příjmu
	Španělsko	16	4	100 % příjmu
Postsocialistický	Bulharsko	59	6	90 % příjmu
	Česká republika	28	8	70 % příjmu
	Estonsko	14	10	100 % příjmu
	Chorvatsko	30	4	100 % příjmu
	Litva	18	10	78 % příjmu
	Lotyšsko	16	8	80 % příjmu
	Maďarsko	24	4	70 % příjmu
	Polsko	20	6	100 % příjmu
	Rumunsko	18	9	85 % příjmu
	Slovensko	34	8	75 % příjmu
Slovinsko	15	4	100 % příjmu	

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

V tab. 6 je uvedena celková délka MD a z toho délka před porodem. V posledním sloupci je uvedena výše dávky v mateřství. Nejdelší MD mají matky v Bulharsku a to celých 59 týdnů. Velice dlouhou MD poskytují také některé země postsocialistického modelu, zejména Slovensko, Chorvatsko a Česká republika. Nejkratší MD v délce 7 týdnů nabízí Švédsko, zde je však potřeba zdůraznit, že tato země neklade důraz na rozlišování MD a rodičovské dovolené.

Výše dávky v mateřství se až na anglosaské země vypočítá z předchozího příjmu za určité období. Celkem dvanáct zemí nahrazuje 100 % předchozích příjmů, zatímco dalších dvanáct zemí vypočítává výši dávky na základě procenta předchozích příjmů, které se pohybují od 90 % až po pouhých 70 % (Česká republika). Finsko poskytuje také 70 % předchozího příjmu, avšak až po uplynutí 8 týdnů, do té doby hradí 90 % předchozího příjmu. Nejvstřícnějšími zeměmi jsou země kontinentálního modelu, ve kterém všechny země s výjimkou Belgie poskytují 100 % předchozího příjmu. Anglosaské země poskytují přesně stanovenou výši za týden. Dánsko pak stanovuje výši na základě týdenní pracovní doby a hodinové mzdy.

4.3 Otcovská dovolená a dávka

Otcovská dovolená je chráněné období volna pro zaměstnané muže s podporou příjmu. V této kapitoly budou srovnávány tyto oblasti: délka otcovské dovolené v jednotlivých zemích EU a výše dávky poskytované při této dovolené.

Tabulka 7: Délka otcovské dovolené a výše dávky

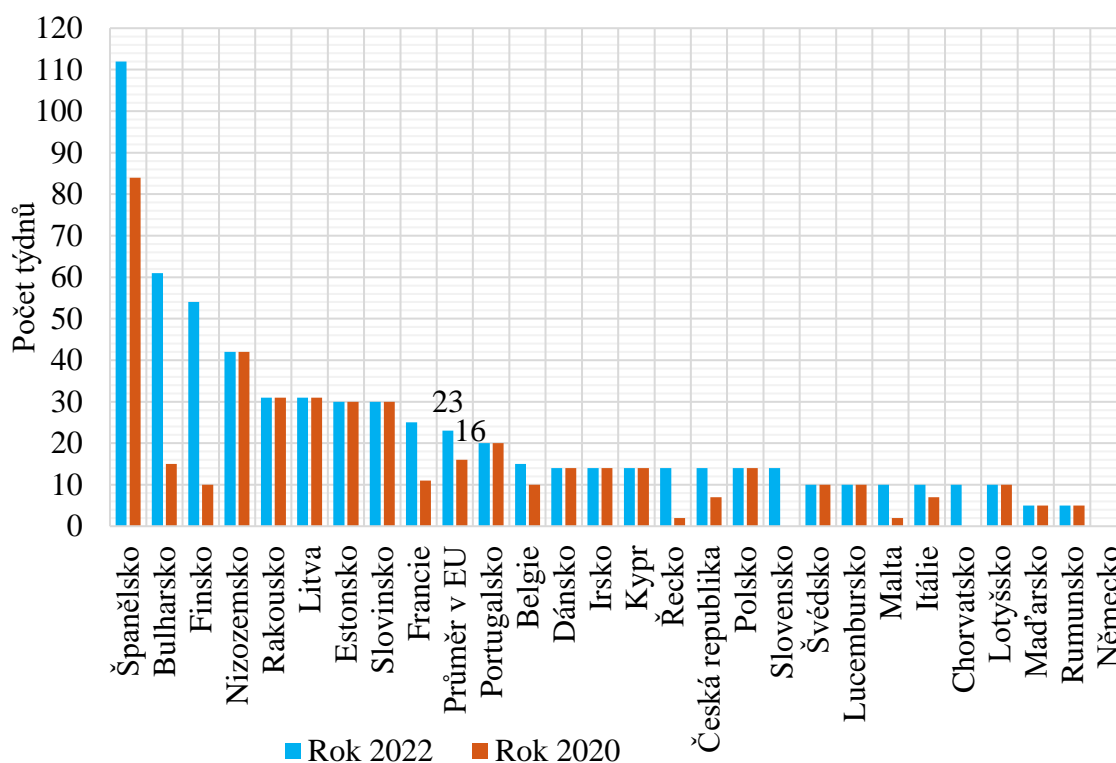
Model	Země	Délka otcovské dovolené (ve dnech)	Výše dávky
Severský	Dánsko	14	Výpočet na základě týdenní doby dovolené a hodinové mzdy
	Finsko	54	70 % příjmu
	Švédsko	10	80 % příjmu
Kontinentální	Belgie	15	82 % příjmu
	Francie	25	100 % příjmu
	Lucembursko	10	100 % příjmu
	Německo	0	-
	Nizozemsko	42	První týden 100 % příjmu, poté 70 %
	Rakousko	31	22,6 EUR/den
	Irsko	21	245 EUR/týden
Anglosaský	Malta	10	100 % příjmu
	Itálie	10	80 % příjmu
Středomořský	Kypr	14	72 % příjmu
	Portugalsko	20	100 % příjmu
	Řecko	14	100 % příjmu
	Španělsko	112	100 % příjmu
	Bulharsko	61	90 % příjmu
Postsocialistický	Česká republika	14	70 % příjmu
	Estonsko	30	100 % příjmu
	Chorvatsko	10	100 % příjmu
	Litva	31	78 % příjmu
	Lotyšsko	10	80 % příjmu
	Maďarsko	5	100 % příjmu
	Polsko	14	100 % příjmu
	Rumunsko	5	100 % příjmu
	Slovensko	14	75 % příjmu
	Slovinsko	30	100 % příjmu

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

V tab. 7 lze pozorovat situaci v EU týkající se délky otcovské dovolené a výše dávky. Nejdelší otcovskou dovolenou v délce 112 dní poskytují otcům ve Španělsku a po tuto dobu výše dávky dosahuje 100 % přechozího příjmu. Ostatní země středomořského modelu poskytují v porovnání se Španělskem poměrně krátkou dovolenou. Velice dlouhou otcovskou dovolenou se pak pyšní Bulharsko, Finsko a Nizozemsko. Bulharsko poskytuje po celou dobu dovolené dávku ve výši 90 % předchozího příjmu. Německo neposkytuje otcovskou dovolenou. Nejkratší otcovskou dovolenou v délce 5 dní pak mají otcové v Rumunsku a v Maďarsku.

Celkem dvanáct zemí nahrazuje 100 % předchozích příjmů. Nizozemsko poskytuje náhradu ve výši 100 % pouze první týden, poté výše náhrady klesá na 70 % předchozích příjmů. Dalších deset zemí vypočítává výši dávky na základě procenta předchozích příjmů, které se pohybují od 90 % až po 70 % (Česká republika, Finsko). Dánsko vypočítává výši dávky na základě týdenní doby dovolené a hodinové mzdy. Země Rakousko a Irsko poskytují paušální částku.

Obrázek 2: Srovnání délky otcovské dovolené k roku 2020 a k roku 2022

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

Na obr. 2 lze sledovat vývoj v délce otcovské dovolené. Také můžeme porovnávat, zda země za poslední dva roky prodloužily délku otcovské dovolené či nikoliv. Zároveň je zde uvedena délka otcovské dovolené v roce 2020 a v roce 2022. Můžeme vidět, že zatímco k roku 2020 Chorvatsko a Slovensko otcovskou dovolenou neposkytovaly, k roku 2022 se již řadí k zemím, ve kterých toto volno pro otce nalezneme. Dalšíh devět zemí včetně České republiky prodloužilo otcovskou dovolenou. Zbylých deset zemí ponechalo otcovskou dovolenou stejně dlouhou. Porovnáme-li celkový průměr EU týkající se délky otcovské dovolené, můžeme vidět, že se za dva roky zvýšil o 7 dní.

4.4 Rodičovská dovolená

Rodičovská dovolená (dále jen „RD“) obvykle začíná po skončení MD a je určena k zajištění řádné péče o dítě (MISSOC, 2023). Délka RD se v jednotlivých zemích liší. Tab. 8 obsahuje informace o tom, na jak dlouhou RD má jeden rodič v jednotlivých zemích nárok v případě jednočetného porodu. Dále je v tabulce uvedeno, jak se RD mění v případě zapojení druhého rodiče.

Tabulka 8: Maximální délka RD pro jednoho rodiče

Model	Země	Maximální délka RD	Zapojení druhého rodiče
Severský	Dánsko	32 týdnů	Spolu mají 32 týdnů
	Finsko	23 týdnů	Spolu mají 23 týdnů
	Švédsko	56 týdnů	Spolu mají 69 týdnů
Kontinentální	Belgie	17 týdnů	Individuální nárok rodiče
	Francie	26 týdnů	Individuální nárok rodiče
	Lucembursko	26 týdnů	Individuální nárok rodiče
	Německo	Do 3 let věku dítěte	Individuální nárok rodiče
	Nizozemsko	26násobek týdenní pracovní doby	Individuální nárok rodiče
	Rakousko	Do 2 let věku dítěte	Rodinný nárok
	Irsko	22 týdnů	Individuální nárok rodiče
Anglosaský	Malta	17 týdnů	Individuální nárok rodiče
	Itálie	26 týdnů	Individuální nárok rodiče
Středomořský	Kypr	18 týdnů	Individuální nárok rodiče
	Portugalsko	13 týdnů	Rodinný nárok
	Řecko	17 týdnů	Individuální nárok rodiče
	Španělsko	Do 3 let věku dítěte	Individuální nárok rodiče
	Bulharsko	52 týdnů	Nemohou čerpat ženy, které mají nárok na MD
Postsocialistický	Česká republika	Do 3 let věku dítěte	Individuální nárok rodiče
	Estonsko	Do 3 let věku dítěte	Rodinný nárok
	Chorvatsko	26 týdnů	Společně mají rodiče 35 týdnů
	Litva	Do 2 let věku dítěte	Čerpá pouze jeden rodič
	Lotyšsko	Do 1,5 roku věku dítěte	Individuální nárok rodiče
	Maďarsko	Do 3 let věku dítěte	Rodinný nárok
	Polsko	32 týdnů	Spolu mají 32 týdnů
	Rumunsko	Do 2 let věku dítěte	Individuální nárok rodiče
	Slovensko	Do 3 let věku dítěte	Individuální nárok rodiče
	Slovinsko	37 týdnů	Spolu mají 37 týdnů

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

V tab. 8 lze pozorovat, že ve mnoha zemích není definována délka RD počtem týdnů. V zemích, ve kterých není stanoven přesný počet týdnů, může RD trvat tak dlouho, dokud dítě nedosáhne určitého věku, jako je tomu i v České republice. Důvodem je skutečnost, že jiný počet týdnů bude čerpat matka, která měla nárok na dávky v mateřství, a tedy na MD než matka bez nároku na tyto dávky. Můžeme vidět, že tento trend zastávají zejména země postsocialistického modelu. A dále také Rakousko, Německo a Španělsko.

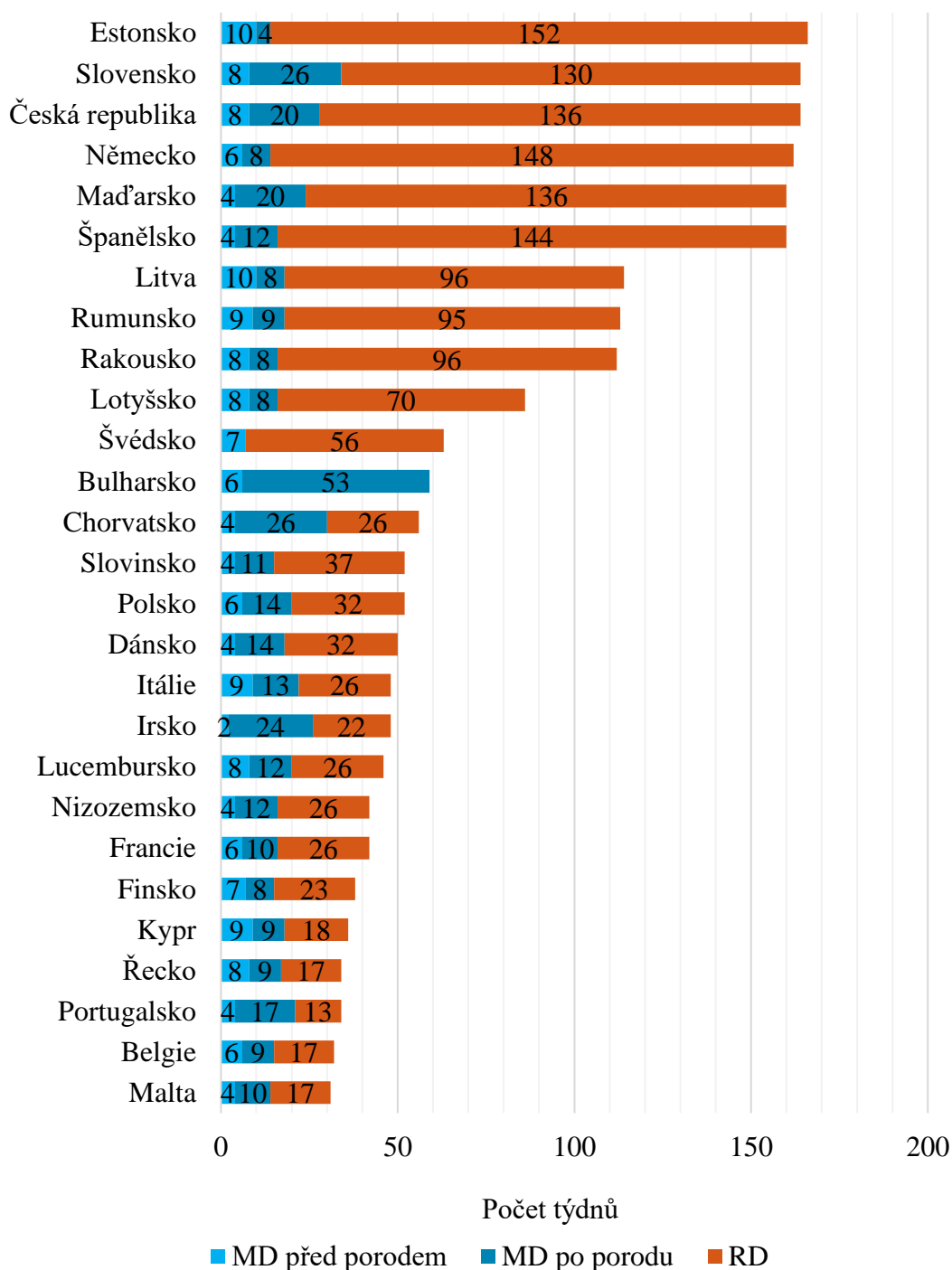
Individuální nárok rodiče znamená, že oba rodičové mají právo na stejně dlouhou dovolenou, přičemž tuto délku nelze převést na druhého rodiče. Další skupinu tvoří země, které se mohou na RD střídat, přičemž dohromady mohou čerpat jen určitý počet týdnů. Zpravidla však mohou rodiče v těchto zemích čerpat dovolenou najednou. Poslední skupinu prezentují země, ve kterých je RD rodinným právem, což znamená, že rodiče nemohou čerpat RD najednou, ale mohou se střídat do vyčerpání stanovené maximální délky. Je jenom na domluvě rodičů, zda tuto maximální možnou délku RD využije pouze jeden z rodičů nebo oba dva.

Nejkratší RD pro jednoho rodiče dle tab. 8 je poskytována v Portugalsku, kde jeden rodič může čerpat pouhých 13 týdnů. Krátkou RD však disponují i další země středomořského modelu, kdy maximální délka RD pro jednoho rodiče je 26 týdnů. Výjimku tvoří Španělsko, ve kterém je možné čerpat RD až do 3 let věku dítěte. Také země anglosaského modelu v délce RD nejsou příliš štedré. Irsko poskytuje 22 týdnů a Malta dokonce 17 týdnů. Z kontinentálních zemí se velice krátkou dovolenou prezentuje Belgie s počtem 17 týdnů. Ojedinelou cestu zvolilo Nizozemsko, kde je délka RD stanovena jako 26násobek týdenní pracovní doby. Ze severského modelu poskytuje velice krátkou RD Finsko. V postsocialistickém státu nejkratší RD poskytuje Chorvatsko, které nabízí rodičovi 26 týdnů.

Nejdelší RD mají země, ve kterých může rodič čerpat rodičovské volno do 3 let věku dítěte (až 156 týdnů). Celkem je RD takto definována v šesti zemích. Konkrétně v Německu, Španělsku, České republice, Estonsku, Maďarsku a Slovensku. Celkem čtyři z těchto zemí zastupují postsocialistický model. Dlouhou RD, s možností čerpání až do 2 let věku dítěte, nabízejí země Rakousko, Litva a Rumunsko. Poměrně dlouhou RD trvající až 52 týdnů poskytuje Bulharsko, která je však určena pouze matce bez nároku na MD a do určitého příjmu.

Obr. 2 popisuje, jak dlouho matka čerpá jednotlivé dovolené (MD a RD) a na základě těchto informací lze zjistit, jak dlouho může být matka v jednotlivých zemích mimo trh práce. Obr. 2 popisuje situaci u matek s nárokem na obě tyto dovolené, popřípadě na jednu, pakliže se tyto dvě dovolené vylučují jako je tomu například v Bulharsku.

Obrázek 3: Maximální doba, po kterou může být matka mimo trh práce

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

4.5 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je primárně určen k zajištění náhradního příjmu rodičům, kteří pobírají volno z důvodu péče o dítě, ačkoli v některých případech jsou vypláceny všem rodičům bez ohledu na to, zda byli dříve zaměstnaní, a lze je kombinovat s výdělečnou činností a obvykle začínají po skončení pobírání mateřských/otcovských dávek (MISSOC, 2023). V rodičovském příspěvku můžeme mezi zeměmi EU pozorovat značné rozdíly. Zde budou srovnávány tyto oblasti: typy výpočtů rodičovského příspěvku, výše rodičovských příspěvků a maximální doba, po kterou lze pobírat rodičovský příspěvek.

Tabulka 9: Typy výpočtu rodičovského příspěvku

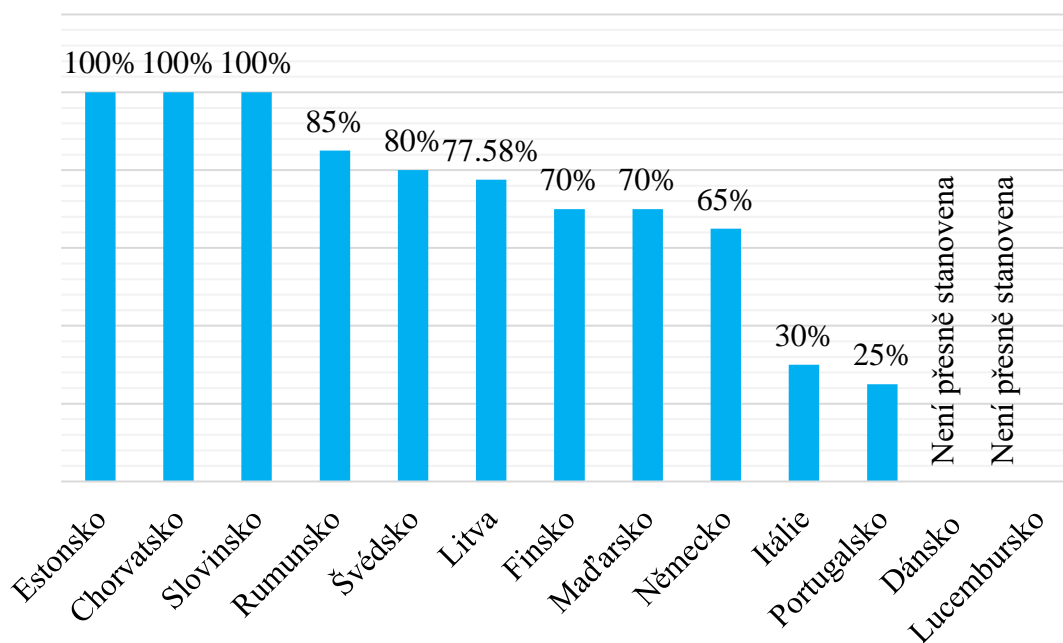
Model	Země	Typy výpočtu rodičovského příspěvku
Severský	Dánsko	Dle výdělku
	Finsko	Dle výdělku
	Švédsko	Dle výdělku
Kontinentální	Belgie	Paušální
	Francie	Paušální
	Lucembursko	Dle výdělku
	Německo	Dle výdělku
	Nizozemsko	-
	Rakousko	Paušální
Anglosaský	Irsko	-
	Malta	Paušální
Středomořský	Itálie	Dle výdělku
	Kypr	-
	Portugalsko	Dle výdělku
	Řecko	Paušální
	Španělsko	-
Postsocialistický	Bulharsko	Paušální
	Česká republika	Paušální
	Estonsko	Dle výdělku
	Chorvatsko	Dle výdělku
	Litva	Dle výdělku
	Lotyšsko	Paušální
	Maďarsko	Dle výdělku
	Polsko	Paušální
	Rumunsko	Dle výdělku
	Slovensko	Paušální
	Slovinsko	Dle výdělku

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

V tab. 9 jsou uvedeny údaje o typech výpočtů rodičovského příspěvku. Konkrétně rozlišujeme, zda je rodičovský příspěvek paušální či se jeho výše stanovuje dle předchozího výdělku. Ačkoliv země Nizozemsko, Irsko, Kypr a Španělsko nabízejí RD, rodičovský příspěvek ve svém systému sociální ochrany nezahrnují.

Ve třinácti zemích EU se výše dávky vypočítá na základě předchozího příjmu. Tento typ výpočtu využívají všechny země severského modelu. V dalších deseti zemích, včetně České republiky, rodič obdrží pevnou částku bez ohledu na to, kolik předtím vydělával. Jedná se tedy o paušální rodičovský příspěvek.

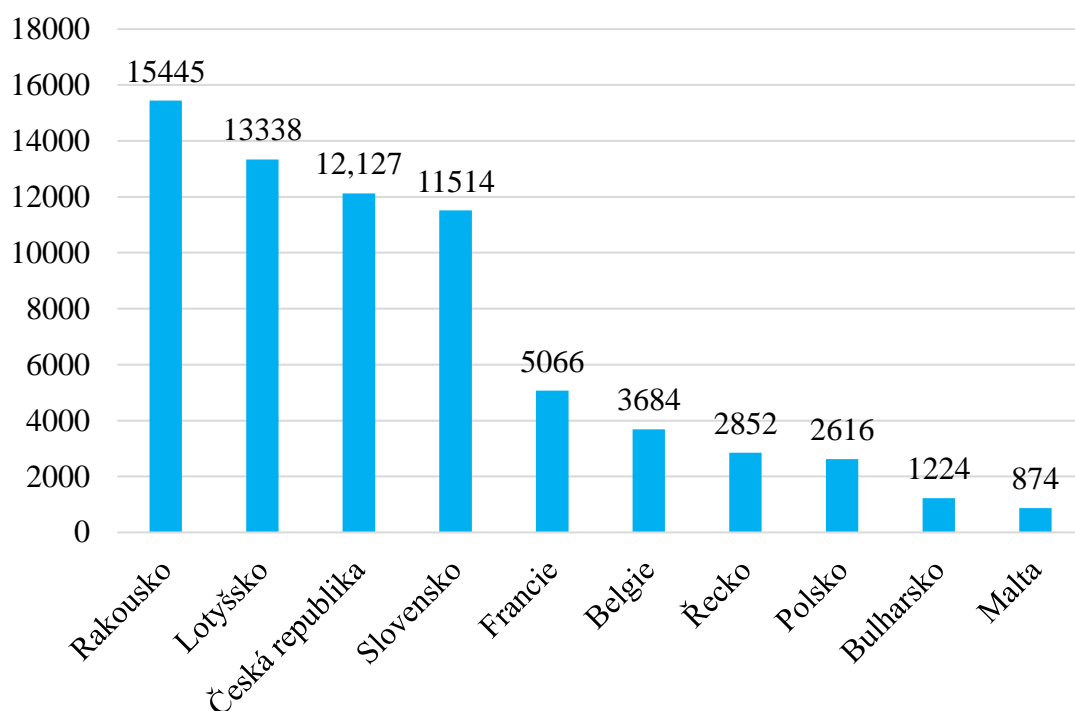
Obrázek 4: Rodičovský příspěvek dle výdělku – míra náhrady předchozích příjmů

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

Obr. 4 ukazuje míru náhrady předchozích příjmů v zemích, ve kterých rodičovský příspěvek není dávkou paušální. Můžeme vidět, že náhrada předchozích příjmů se pohybuje od 100 % do 25 %. Estonsko, Chorvatsko a Slovinsko poskytují dávku ve výši 100 % předchozích příjmů, přičemž všechny tyto země se řadí do modelu postsocialistického. Nejnižší výši rodičovského příspěvku poskytují země středomořské, konkrétně Itálie 30 % a Portugalsko pouhých 25 %. Ačkoliv Dánsko a Lucembursko výši dávky určují dle příjmů, nelze přesně stanovit výši dávky procenty.

Obrázek 5: Paušální rodičovský příspěvek – celková vyplacená částka v EURO

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

Na obr. 5 jsou porovnávány celkové vyplacené částky rodičovského příspěvku v zemích, ve kterých se jedná o dávku paušální. Tyto celkové částky aktuální k 1.7.2022 se pohybují od 15 455 EUR do 874 EUR. Česká republika celkově vyplácí přibližně 12 127 EUR (300 000 Kč) a řadí se tak na třetí místo. Nejnižší celkovou vyplacenou částku pak nalezneme na Maltě. Je však důležité zdůraznit, že celkovou vyplacenou částku rodičovského příspěvku ovlivňuje délka pobírání rodičovského příspěvku. Tato maximální délka pobírání rodičovského příspěvku v jednotlivých členských zemích je pak uvedena níže v tab. 10.

Tabulka 10: Maximální délka pobírání rodičovského příspěvku

Model	Země	Maximální délka pobírání (v týdnech)	Poznámky
Severský	Dánsko	32	Rodiče se mohou střídat
	Finsko	23	Rodiče se mohou střídat
	Švédsko	69	Druhý rodič musí čerpat RD alespoň 13 týdnů
Kontinentální	Belgie	34	Individuální nárok 17 týdnů
	Francie	52	Individuální nárok 26 týdnů
	Lucembursko	52	Individuální nárok 26 týdnů
	Německo	122	Druhý rodič musí čerpat alespoň 17 týdnů, jinak se zkrátí
	Nizozemsko	0	-
	Rakousko	152	Druhý rodič musí čerpat alespoň 30 týdnů, jinak se zkrátí
Anglosaský	Irsko	0	-
	Malta	18	Individuální nárok 9 týdnů
Středomořský	Itálie	52	Individuální nárok 26 týdnů
	Kypr	0	-
	Portugalsko	13	Rodiče se mohou střídat
	Řecko	18	Individuální nárok 9 týdnů
	Španělsko	0	-
	Postsocialistický	Bulharsko	52
Česká republika		209	Maximálně do 4 let věku dítěte
Estonsko		78 (68)	68 týdnů pro rodiče, který měl nárok na dávky v otcovství/mateřství
Chorvatsko		35	Druhý rodič musí čerpat alespoň 9 týdnů
Litva		104	Maximálně do 2 let věku dítěte
Lotyšsko		78	Maximálně do 1,5 roku věku dítěte
Maďarsko		156	Maximálně do 3 let věku dítěte
Polsko		52	Maximálně do 1 roku věku dítěte
Rumunsko		104	Maximálně do 2 let věku dítěte
Slovensko		156	Maximálně do 3 let věku dítěte
Slovinsko		37	Rodiče se mohou při střídat

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

V tab. 10 jsou uvedeny maximální délky pobírání rodičovského příspěvku v zemích EU. V poznámkách jsou pak uvedeny upřesňující informace. Nejdéle mohou pobírat rodičovský příspěvek rodiče v České republice. Rodičovský příspěvek lze čerpat až 209 týdnů. Tato doba se však krátí, jestliže má matka nárok na dávky v mateřství, a to z důvodu, že lze rodičovský příspěvek čerpat do 4 let věku dítěte. Nizozemsko, Irsko, Kypr a Španělsko rodičovský příspěvek rodičům neposkytují. Nejkratší dobu mohou pobírat rodičovský příspěvek rodiče v Portugalsku.

Dále rozlišujeme země s individuálním nárokem na rodičovský příspěvek, kdy každý rodič může čerpat stejně dlouho dobu, jako je tomu například ve Francii či Belgii. Švédsko poskytuje rodičovský příspěvek 69 týdnů, přičemž druhý rodič musí čerpat RD alespoň 13 týdnů, jinak o tuto dobu a s tím související částku rodiče přijdou. Německo a Rakousko zvolilo obdobnou cestu, kdy obě tyto země prodlužují délku pobírání rodičovského příspěvku, jestliže se zapojí do RD i druhý rodič. Specifickou cestu zvolilo Bulharsko, které poskytuje dávku pouze matce bez nároku na dávky v mateřství.

4.6 Porodné

V této podkapitole bude porovnáván příspěvek při narození dítěte neboli porodné. Jedná se o jednorázovou platbu, která má rodičům pomoci uhradit počáteční náklady spojené s narozením dítěte (MISSOC, 2023). Tab. 11 obsahuje údaje o tom, zda jednotlivé členské země dávku poskytují a v případě, že ano, zda se jedná o dávku testovanou či nikoliv. Popřípadě jaké specifické podmínky musí být splněny.

Tabulka 11: Porodné – test příjmů rodiny a specifické podmínky

Model	Země	Porodné	Test příjmů	Specifické podmínky
Severský	Dánsko	Ne	-	-
	Finsko	Ano	Ne	Absolvování lékařské prohlídky
	Švédsko	Ne	-	-
Kontinentální	Belgie	Ano	Ne	Nejsou stanoveny
	Francie	Ano	Ano	Nejsou stanoveny
	Lucembursko	Ano	Ne	Absolvování lékařské prohlídky
	Německo	Ne	-	-
	Nizozemsko	Ne	-	-
	Rakousko	Ne	-	-
Anglosaský	Irsko	Ano	Ne	Nejsou stanoveny
	Malta	Ano	Ne	Dítě zapsané v národním registru narozených
Středomořský	Itálie	Ne	-	-
	Kypr	Ano	Ne	Trvání pojištění
	Portugalsko	Ne	-	-
	Řecko	Ano	Ano	Nejsou stanoveny
	Španělsko	Ano	Ne	Pouze vícečetné porody
Postsocialistický	Bulharsko	Ano	Ne	Nejsou stanoveny
	Česká republika	Ano	Ano	Matka porodila své první a druhé živě narozené dítě
	Estonsko	Ano	Ne	Nejsou stanoveny
	Chorvatsko	Ano	Ne	Nejsou stanoveny
	Litva	Ano	Ne	Nejsou stanoveny
	Lotyšsko	Ano	Ne	Nejsou stanoveny
	Maďarsko	Ano	Ne	Absolvování alespoň čtyř prenatalních lékařských prohlídek
	Polsko	Ano	Ano	Nejsou stanoveny
	Rumunsko	Ne	-	-
	Slovensko	Ano	Ne	Nejsou stanoveny
	Slovinsko	Ano	Ne	Nejsou stanoveny

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

Data v tab. 11 ukazují, že devatenáct členských zemí poskytuje dávku, která má pokrýt náklady spojené s narozením dítěte. S výjimkou anglosaského modelu (Irsko a Malta) nenalezneme model, ve kterém by všechny země zvolily jednoznačný názor na poskytování této dávky. Právě země anglosaského modelu se řadí k převládající většině, tedy tuto dávku poskytují. Nejvíce rozdílné tendence lze pozorovat v kontinentálním modelu. Zatímco země Belgie, Francie a Lucembursko mají tuto dávku v systému sociální ochrany zakotvenou, země jako Německo, Nizozemsko a Rakousko tuto dávku neposkytují.

Ze zemí, které disponují touto dávkou, je celkem patnáct zemí, které tuto dávku poskytují bez ohledu na příjem rodiny. Francie, Řecko, Česká republika a Polsko řadí porodné mezi dávky testované.

Ani v rámci specifických podmínek, které je nutné splnit ke vzniku nároku, země EU ne zvolily shodnou cestu. V některých zemích je požadováno podrobení se lékařské prenatalní prohlídce. Těmito zeměmi jsou Finsko, Lucembursko a Maďarsko. Například ve Španělsku vzniká nárok na porodné pouze v případě, že se narodí dvě nebo více dětí v důsledku vícečetných porodů. Česká republika poskytuje porodné pouze při narození prvního a druhého dítěte.

4.7 Náhradní výživné

Dle MISSOC (2023) náhradní výživné představuje dávku sloužící jako náhrada za neplnění vyživovací povinnosti nepřítomného rodiče. Zda jednotlivé členské země zakotvují náhradní výživné ve svém systému sociální ochrany nám ukazuje tab. 12 v porovnání s rokem 2013.

Tabulka 12: Poskytování náhradního výživného

Model	Země	Náhradní výživné (k roku 2013)	Náhradní výživné (k roku 2022)
Severský	Dánsko	Ano	Ano
	Finsko	Ano	Ano
	Švédsko	Ano	Ano
Kontinentální	Belgie	Ne	Ne
	Francie	Ano	Ano
	Lucembursko	Ano	Ano
	Německo	Ano	Ano
	Nizozemsko	Ne	Ne
	Rakousko	Ano	Ano
Anglosaský	Irsko	Ne	Ne
	Malta	Ano	Ano
Středomořský	Itálie	Ne	Ne
	Kypr	Ne	Ne
	Portugalsko	Ne	Ne
	Řecko	Ne	Ne
	Španělsko	Ne	Ne
Postsocialistický	Bulharsko	Ano	Ano
	Česká republika	Ne	Ano
	Estonsko	Ano	Ano
	Chorvatsko	Ano	Ano
	Litva	Ne	Ne
	Lotyšsko	Ne	Ano
	Maďarsko	Ano	Ano
	Polsko	Ano	Ano
	Rumunsko	Ne	Ne
	Slovensko	Ano	Ano
	Slovinsko	Ano	Ano

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

Dle tab. 12 k roku 2013 bylo náhradní výživné k dispozici v patnácti členských zemích. K roku 2022 již tento trend zastávalo zemí sedmnáct. Zatímco všechny země severského modelu tuto dávku poskytují, země středomořského modelu nikoliv. V rámci kontinentálního modelu tuto dávku neposkytují pouze země Belgie a Nizozemsko.

Česká republika a Lotyšsko patřící do postsocialistického modelu se nově zařadily k zemím poskytující náhradní výživné. Pouze Litva a Rumunsko v postsocialistickém modelu tuto dávku nenabízejí.

4.8 Výhody pro rodiče samoživitele

Tato podkapitola srovnává výhody pro rodiče samoživitele, které mohou být různé.

Tabulka 13: Výhody pro rodiče samoživitele

Model	Země	Výhoda pro rodiče samoživitele
Severský	Dánsko	Doplňkový přídavek na dítě
	Finsko	Příplatek k přídavku na dítě
	Švédsko	-
Kontinentální	Belgie	Příplatek k přídavku na dítě
	Francie	Príspevek na podporu rodiny
	Lucembursko	-
	Německo	-
	Nizozemsko	-
	Rakousko	Daňový bonus pro samoživitele, dávka sociální pomoci pro rodiče samoživitele s nízkými příjmy
	Anglosaský	Irsko
Malta	Maximální výše přídavku na dítě	
Středomořský	Itálie	-
	Kypr	Přídavek pro samoživitele
	Portugalsko	Zvýšená částka přídavku na dítě
	Řecko	Nárok na dovolenou v délce 6–8 dní v roce
	Španělsko	-
Postsocialistický	Bulharsko	-
	Česká republika	-
	Estonsko	Přídavek na dítě pro samoživitele
	Chorvatsko	-
	Litva	Sleva 50 % na výživné na dítě v předškolním zařízení
	Lotyšsko	-
	Maďarsko	Zvýšená částka přídavku na dítě
	Polsko	Příplatek na výchovu pro osamělé rodiče
	Rumunsko	Zvýšená částka příspěvku na podporu rodiny
	Slovensko	-
	Slovinsko	Zvýšená částka přídavku na dítě

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

Tab. 13 podává přehled o tom, zda jednotlivé členské země zvýhodňují rodiče samoživitele. V případě, že ano, je v tabulce uvedena konkrétní výhoda.

V EU převládá trend poskytování určité výhody rodičům samoživitelům. Patnáct zemí určitý druh výhody poskytuje. Česká republika se řadí k zemím bez možnosti získání výhod pro rodiče samoživitele.

S výjimkou anglosaského modelu neexistuje model, ve kterém by všechny země zahrnovaly do svého systému sociální ochrany určitý druh výhody. Vysoký počet zemí zvýhodňuje prostřednictvím zvýšeného přídatku na dítě či jiné peněžité dávky. Tuto pomoc volí dvanáct zemí. Rakousko poskytuje výhodu pomocí daňového bonusu. Odlišnou výhodu poskytuje Litva, která snižuje o 50 % výživné na dítě v předškolním zařízení. Řecko zvolilo zvýhodnění v podobě nároku na dovolenou v délce 6-8 dnů.

4.9 Daňové úlevy

Daňové úlevy jsou odpočty nebo přímé zápočty od částky splatné daně, přičemž mohou mít více forem (MISSOC, 2023). Tab. 14 obsahuje informace o poskytování daňových úlev zeměmi EU a v případě, že jsou poskytovány, popisuje, na co se tyto daňové úlevy vztahují.

Tabulka 14: Daňové úlevy a jejich popis

Model	Země	Daňové úlevy	Popis daňových úlev
Severský	Dánsko	Ne	-
	Finsko	Ano	Pro rodiny s dětmi, platí pouze dočasně pro fiskální roky 2015–2017 a pro nízkopříjmové rodiny s dětmi
	Švédsko	Ne	-
Kontinentální	Belgie	Ano	Pro rodiny s dětmi/ na péči o děti
	Francie	Ano	Na dítě studující střední nebo vyšší vzdělání
	Lucembursko	Ano	Pro rodiny s dětmi a na péči o děti
	Německo	Ano	Pro rodiny s dětmi a na péči o děti
	Nizozemsko	Ano	Pro rodiny s dětmi a na péči o děti
	Rakousko	Ano	Pro rodiny s dětmi a na péči o děti
Anglosaský	Irsko	Ne	-
	Malta	Ano	Pro rodiny s dětmi
Středomořský	Itálie	Ano	Na péči o děti/na školné
	Kypr	Ne	-
	Portugalsko	Ano	Pro rodiny s dětmi a na péči o děti
	Řecko	Ano	Pro rodiny s dětmi a na péči o děti
	Španělsko	Ano	Pro rodiny s dětmi a na péči o děti
	Bulharsko	Ano	Na péči o děti
Postsocialistický	Česká republika		Na péči o děti
	Estonsko	Ano	Pro rodiny s dětmi
	Chorvatsko	Ano	Na vyživované děti
	Litva	Ano	Pro rodiny s dětmi a na péči o děti
	Lotyšsko	Ne	-
	Maďarsko	Ano	Pro rodiny s dětmi
	Polsko	Ano	Na péči o děti
	Rumunsko	Ano	Pro rodiny s dětmi
	Slovensko	Ano	Daňový bonus na dítě
	Slovinsko	Ano	Na nezaopatřené rodinné příslušníky

Vlastní zpracování dle MISSOC (2023)

Dle dat v tab. 14 nejsou v Dánsku a Švédsku poskytovány žádné daňové úlevy pro rodiny a péči o děti. Ve Finsku se daňové úlevy týkají nízkopříjmových rodin s dětmi a platí pouze dočasně pro fiskální roky 2015–2017. Země Kypr, Irsko a Lotyšsko neposkytují žádnou formu daňové úlevy pro rodiny s dětmi.

Kontinentální model je jediným modelem, ve kterém poskytují všechny země daňové úlevy. Francie poskytuje daňové úlevy na dítě studující střední nebo vyšší vzdělání.

V České republice daňové zvýhodnění na péči o dítě ve formě daňových úlev existuje. Slovensko poskytuje daňový bonus na dítě. Slovinsko pak poskytuje daňové úlevy na nezaopatřené rodinné příslušníky. Ostatní země nejčastěji volí daňové úlevy pro rodiny s dětmi či daňové úlevy na péči o děti.

5 Aktuální trendy v oblasti podpory rodin ve státech EU

V této kapitole budou na základě srovnání systémů sociální ochrany zemí EU popsány aktuální trendy v podpoře rodin.

Podpora rodin v zemích EU má různé formy a je realizována prostřednictvím různých programů a politik. Jednou z nejčastějších podpor rodin je poskytování finanční podpory. V zemích EU se nejčastěji poskytují přídavky na dítě, daňové úlevy a sociální dávky, které mají pomoci zlepšit příjmy rodin a snížit riziko chudoby. Úroveň podpory rodin se však v jednotlivých zemích liší.

Finanční podpora rodinám v podobě přídavku na dítě ve všech zemích EU

Všechny země EU poskytují finanční podporu rodinám s nízkými příjmy v podobě přídavku na dítě. Výjimku tvoří Španělsko, které zvolilo naprosto odlišnou cestu od zbylých států EU a poskytuje tuto dávku pouze rodinám s dítětem, které má stupeň invalidity alespoň 33 %. V případě splnění této podmínky již není dávka omezena příjmem. Ačkoliv přídavek na dítě poskytují všechny země, nelze tvrdit, že by u této sociální dávky země EU směřovaly ke stejnému cíli.

V EU je patnáct zemí, které poskytují přídavky na děti bez ohledu na příjem, a nikoliv pouze rodinám s nízkými příjmy. Ačkoliv stále převažují země, které přídavek na dítě řadí mezi netestované dávky, v posledních letech se zvýšil počet zemí, které začaly testovat příjmy rodin. V Dánsku, Francii, Maltě a Itálii je výše přídavku pouze snížena v případě, že rodina překročí určitou hranici příjmu. Nejvíce zemí, které testují příjmy, pochází ze středomořského, postsocialistického a anglosaského modelu. Pouze Dánsko ze severského modelu a Francie z kontinentálního modelu se přidaly k tomuto trendu.

Na základě srovnání variace přídavku na dítě s počtem či s pořadím věku dítěte lze říci, že převážná většina zemí EU počet či pořadí dětí v rámci přídavku na dítě zohledňuje. Francie jako jediná země poskytuje přídavek na dítě až od druhého dítěte. Z deseti zemí, ve kterých se přídavek na dítě nemění v závislosti na počtu nebo pořadí dítěte, patří celkem šest zemí do postsocialistického modelu, včetně České republiky.

Také lze říci, že mírně převládají země, které vyplácejí jednotnou výši přídatku nezávisle na věku dítěte. Tento trend volí čtrnáct zemí. Česká republika se řadí do skupiny třinácti zemí, ve které věk dítěte ovlivňuje výši přídatku.

Přídatku na dítě je také omezen věkem dítěte. V EU je celkem devatenáct zemí, které zohledňují přípravu dítěte na budoucí povolání a na základě toho pak zvyšují maximální věkovou hranici. Jedná se poměrně o rozšířený trend. Mezi tyto země se řadí i Česká republika a se svým zvýšením maximální věkové hranice na 26 let je zemí, ve které lze čerpat přídatku na dítě nejdéle. Maximální věková hranice v případě přípravy na budoucí povolání je v průměru stanovena na 21 let. Mezi země, které naopak tento trend nezastávají jsou všechny severské země. Ve všech ostatních modelech je převaha zemí, které stanovují maximální standardní věkovou hranici a zároveň i maximální věkovou hranici v případě přípravy na budoucí povolání.

Celkem deset členských zemí společně s přídatkem na dítě poskytuje rodinám ještě doplňkovou dávku. Tato doplňková dávka je zpravidla cílenější, než je tomu u přídatku. Jedná se například o doplňkový přídatku na dítě, který je určen rodinám do určitého příjmu, příplatek pro velké rodiny či dávka určena na alespoň částečnou kompenzaci výdajů spojených se školními docházkou. Tento trend zastává konkrétně Rakousko a Slovensko. Zatímco Rakousko tuto dávku poskytuje každé září dětem ve věku 6-15 let, Slovensko tuto dávku poskytuje pouze v září, kdy dítě nastupuje do 1. třídy. Pouze Česká republika a dalších šest zemí (Kypr, Portugalsko, Řecko, Bulharsko, Chorvatsko a Slovinsko), které neposkytují přídatku na dítě plošně, neposkytují ani jinou dávku, která by byla určena všem rodinám.

Poskytování výhod pro rodiče samoživitele

Za aktuální poměrně rozšířený trend lze považovat poskytování výhod pro rodiče samoživitele. Rodiče samoživitelé mají v mnoha zemích nárok na doplňkové přídatky na dítě či zvýšenou částku přídatků na dítě. Řecko podporuje rodiče nárokem na dovolenou v délce 6–8 dní v roce. Rakousko volí daňový bonus pro samoživitele. Celkem patnáct zemí poskytuje výhodu samoživitelům, zpravidla finanční formou pomoci. Česká republika se mezi tyto země neřadí.

Zvýšení počtu zemí s náhradním výživným v EU

Od roku 2013 se počet zemí, ve kterých lze získat náhradní výživné, zvýšil díky úsilí České republiky a Lotyšska. Dnes je náhradní výživné dostupné v sedmnácti zemích EU, což představuje významný krok k zajištění finanční podpory pro děti, jejichž rodič není schopen plnit vyživovací povinnosti vůči nim.

Celkově je zavedení náhradního výživného v EU velmi důležité pro zajištění ochrany práv dětí a zajištění finanční podpory pro rodiče v situacích, kdy jsou schopni poskytnout výživu svým dětem pouze v omezené míře nebo vůbec.

Porodné jako součást podpory rodin ve většině zemí EU

Většina zemí EU porodné zahrnuje do svých systémů sociální ochrany. Celkem tak devatenáct zemí volí cestu alespoň částečné kompenzace nákladů spojené s narozením dítěte, a to ve formě peněžní dávky. Převažujícím trendem je také plošné poskytování dávky bez ohledu na příjem. Pouze čtyři země včetně České republiky řadí porodné mezi dávky testované.

Podmínky pro nárok na tuto dávku se pak v zemích liší. Země Finsko, Lucembursko a Maďarsko pro nárok na porodné ukládají matkám povinnost podrobit se lékařským prohlídkám. Česká republika pak poskytuje porodné pouze na první a druhé dítě. Španělsko dokonce poskytuje porodné pouze při vícečetném porodu.

Výše dávky v mateřství se až na anglosaské země vypočítá z předchozího příjmu

V zemích EU se délka MD pohybuje mezi 7 a 59 týdny. Nejkratší dovolenou má Švédsko, které však neklade takový důraz na rozlišování MD a RD. Nejdelší MD mají v Bulharsku v délce 59 týdnů, které na druhou stranu matce s nárokem na MD neposkytuje RD. Průměrná délka MD v EU je 20 týdnů. Česká republika je tak se svými 28 týdny nadprůměrná.

Ve dvaceti pěti členských zemích EU se vypočítává výše dávky v mateřství na základě předchozího příjmu za určité období. Poskytování náhrady ve výši 100 % předchozích příjmů je poměrně rozšířeným trendem, který zastává dvanáct zemí. V dalších dvanácti zemích se výše dávky pohybuje od 90 % až po pouhých 70 % (v případě České republiky) předchozích příjmů.

Nejvstřícnějšími zeměmi jsou země kontinentálního modelu, ve kterém všechny země s výjimkou Belgie poskytují 100 % předchozího příjmu. Dánsko pak stanovuje výši na základě týdenní pracovní doby a hodinové mzdy, tedy také na základě předchozího příjmu.

Podpora sladění rodinného a pracovního života

Poskytování RD je jednou z možností, jak dosáhnout sladění rodinného a pracovního života. RD je zvláště důležitou otázkou, která umožňuje rodičům vychovávat své děti a zároveň si udržovat svou pracovní kariéru. Ve všech zemích EU je RD poskytována jako součást systému sociální ochrany, který se snaží chránit práva rodin a podporovat rovnováhu mezi pracovním a osobním životem. Délka RD a celkové přístupy k této dovolené se v jednotlivých zemích liší.

Nejdelší RD až do třech let věku dítěte mají rodiče v Německu, Španělsku, České republice, Estonsku, Maďarsku a Slovensku. Celkem čtyři z těchto zemí zastupují postsocialistický model. Nejkratší RD pro jednoho rodiče dle tab. 8 je poskytována v Portugalsku.

Poměrně rozšířeným trendem v EU sloužícím ke sladění pracovního a rodinného života je poskytování RD jako individuálního nároku každému rodiči bez možnosti převodu na druhého rodiče. To znamená, že každý rodič má právo na stanovenou dobu volna, kterou může využít pro péči o své dítě. Tento trend zastává celkem patnáct zemí, včetně České republiky. Zde může každý rodič čerpat RD do třech let věku dítěte. V ostatních zemích je zpravidla RD rodinným právem a rodiče se tak mohou střídát.

Výše rodičovského příspěvku na základě předchozího příjmu

Trendem v členských zemích, kterým se také podporuje sladění pracovního a rodinného života je vypočítání výše rodičovského příspěvku na základě předchozího příjmu. Tento typ výpočtu se vyskytuje ve třinácti zemích EU. Tento trend zastávají všechny země severského modelu. Náhrada předchozích příjmů v zemích, ve kterých není rodičovský příspěvek paušální se pohybuje od 100 % až po 25 %. Postsocialistické země jako Estonsko, Chorvatsko a Slovinsko nabízejí 100 % výši náhrady předchozího příjmu. Naopak Itálie a Portugalsko, země středomořského modelu, nabízejí nejnižší výši dávky. Díky tomuto typu výpočtu mají rodiče nárok na poměrně vysoké rodičovské příspěvky, s výjimkou právě Itálie a Portugalska, kde jen náhrada předchozích příjmů nízká.

V dalších deseti zemích, včetně České republiky, je rodičovský příspěvek paušální, což znamená, že rodič obdrží pevnou částku bez ohledu na své předchozí příjmy. Některé země, jako je Nizozemsko, Irsko, Kypr a Španělsko, do svých systémů sociální ochrany vůbec nezahrnují rodičovský příspěvek.

Povzbuzení otců, aby se podíleli na péči o dítě

Země zavedly různé politiky, které mají otce povzbudit, aby se podíleli na péči o dítě. Ať už se jedná o otcovskou dovolenou, která se stále prodlužuje, či zavedení RD a s tím souvisejícího rodičovského příspěvku jako individuálního práva každého rodiče.

Ve Švédsku spolu RD a rodičovský příspěvek souvisí. Pro každého rodiče je vyhrazena nepřenosná doba placené RD v délce 13 týdnů. V případě, že rodič tuto svou dobu nevyužije, ztratí ji. Stejnou cestu zvolilo Chorvatsko, kde mohou rodiče čerpat placenou RD v délce 35 týdnů, přičemž druhý rodič musí čerpat alespoň 9 týdnů, jinak o tuto dobu přijdou.

Belgie, Francie, Lucembursko, Malta, Itálie a Řecko poskytují placenou RD jako individuální právo každého rodiče ve stejné délce oběma rodičům. Každý rodič si tak může samostatně rozmyslet, zda chce jít na RD či nikoliv. Země Německo a Rakousko nabízejí možnost delšího pobírání rodičovského příspěvku, pokud oba rodiče využívají určitou část rodinného nároku.

Veliký krok k povzbuzení otců, aby se podíleli na péči o dítě udělaly členské země v oblasti otcovské dovolené. Výzkum ukázal, že průměrná délka otcovské dovolené v EU se od roku 2020 zvyšuje. Slovensko a Chorvatsko se přidalo k zemím, ve kterých otcové mohou toto volno čerpat. Nyní je již pouze Německo jedinou zemí, kde otcovská dovolená neexistuje. Nejdelší otcovskou dovolenou má Španělsko v délce 112 dní. Průměrnou délkou otcovské dovolené je 23 dní.

Celkem dvanáct zemí motivuje otce ke čerpání této dovolené náhradou ve výši 100 % předchozího příjmu. Nizozemsko poskytuje tuto náhradu pouze v prvním týdnu, po němž výše náhrady klesá na 70 % předchozího příjmu. V dalších deseti zemích se výše dávky pohybuje od 90 % až po 70 % předchozího příjmu (v případě České republiky a Finska). V Dánsku se výše dávky vypočítává na základě týdenní doby dovolené a hodinové mzdy. Rakousko a Irsko poskytují paušální částku.

Daňové úlevy jako podpora rodin ve většině zemí EU

Celkem dvacet dva zemí poskytuje daňové úlevy jako podporu pro rodiny. Nejčastější formou daňových úlev jsou úlevy pro rodiny s dětmi nebo na péči o děti. V některých zemích, jako jsou Dánsko, Švédsko, Irsko, Kypr a Lotyšsko nejsou poskytovány žádné daňové úlevy pro rodiny. Ve Finsku se daňové úlevy týkají nízkopříjmových rodin s dětmi a platí pouze dočasně pro fiskální roky 2015–2017.

V ostatních zemích jsou daňové úlevy poskytovány v různých formách. V některých zemích jsou daňové úlevy zaměřeny na specifické skupiny. Příkladem je Francie, kde se daňové úlevy vztahují pouze děti studující střední nebo vyšší vzdělání. V České republice existuje daňové zvýhodnění na péči o dítě ve formě daňových úlev. Na Slovensku je poskytován daňový bonus na dítě. Celkově lze říci, že poskytování daňových úlev na podporu rodin a péče o děti je poměrně rozšířeným trendem v mnoha zemích EU.

Úroveň podpory rodin se v zemích EU liší

I když v rámci EU sledujeme aktuální trendy v oblasti podpory rodin, které jsou zmiňované výše, lze na základě srovnání rodinných opatření v systémech sociální ochrany v jednotlivých zemích EU říci, že úroveň podpory se mezi nimi výrazně liší. Existují rozdíly nejen mezi jednotlivými modely, ale i mezi zeměmi, které jsou zařazeny do stejného modelu. Přestože existují v zemích EU některé stejné formy podpory pro rodiny s dětmi, jako například přídavky na dítě, MD a RD, země k těmto podporám volí odlišné přístupy.

Velice nízkou úroveň podpory zastávají země středomořského modelu. Tyto země poskytují přídavek na dítě v závislosti na výši příjmu rodiny dítěte. Výjimku tvoří Španělsko, které dokonce poskytuje přídavek pouze rodinám s dítětem se stupněm invalidity alespoň 33 %. Země středomořského modelu neposkytují dávku náhradního výživné. Tyto země se také prezentují nízkou podporou rodičů na RD. Španělsko a Kypr neposkytují rodičovský příspěvek, a tak rodiče mohou čerpat pouze neplacenou rodičovskou dovolenou. Itálie a Portugalsko sice poskytují rodičovský příspěvek, ale nahrazují pouze 25 až 30 % předchozích příjmů. V Řecku je placená rodičovská dovolená individuálním nárokem každého rodiče, přičemž každý z nich má nárok pouze na 9 týdnů této dovolené.

Země anglosaského modelu, jako je Irsko a Malta, se v mnoha ohledech v oblasti podpory neshodují. Malta testuje nárok na přídavek na dítě, zatímco v Irsku ho má každá rodina. V Irsku mohou čerpat rodiče pouze neplacenou RD. Na druhé straně Malta poskytuje rodičovský příspěvek každému rodiči v délce 9 týdnů. Tyto země se také liší v dalších oblastech podpory rodin. Celkově lze říci, že tyto země nabízejí poměrně nízkou úroveň podpory rodin.

Země severského a kontinentálního modelu poměrně štědře podporují rodiny s dětmi. I v těchto modelech mezi zeměmi existují rozdíly. Každá rodina bez ohledu na příjem má v těchto modelech nárok na přídavek na dítě, ale některé země jako Dánsko a Francie testují příjmy rodin. Délka pobírání rodičovského příspěvku se liší, Nizozemsko ho nevyplácí, zatímco Německo a Rakousko ho poskytují poměrně dlouho. Mnoho zemí také podporuje zapojení otců do péče o děti raného věku.

V postsocialistickém modelu nacházíme v podpoře rodin největší rozdíly. Země jako Estonsko, Chorvatsko a Slovinsko poskytují výhodné dávky v mateřství, otcovství a rodičovský příspěvek ve výši 100 % předchozího příjmu. Estonsko má nejvyšší úroveň podpory rodin, včetně dlouhé RD, poskytování přídavku na dítě a porodného bez ohledu na příjem rodiny, náhradního výživného a daňových úlev. Česká republika se od Estonska liší testováním rodin pro nárok na přídavky a nižšími náhradami při mateřské a otcovské dovolené. V tomto modelu tak nalezneme země s vysokou úrovní podpory rodin, ale také s poměrně nízkou úrovní podpory rodin.

6 Kde se může Česká republika inspirovat

V současné době se v České republice často hovoří o důležitosti podpory rodin, zejména s ohledem na demografický vývoj a aktuální zhoršující se finanční situaci. Existuje mnoho členských zemí s vysokou úrovní podpory rodin, které nabízejí různé programy a opatření, jež mohou sloužit jako inspirace pro Českou republiku.. Tato kapitola se proto bude věnovat příkladům a zkušenostmi, které by mohly být využitelné v České republice, přičemž se bude vycházet z předchozí kapitoly.

Česká republika se řadí k zemím, ve kterých je přídavek na dítě poskytován pouze rodinám s nízkými příjmy a nenabízí ani doplňkovou dávku, která by byla poskytována bez ohledu na příjem rodiny. Zde by se Česká republika mohla inspirovat konkrétně u Rakouska, které nejenže nabízí přídavek na dítě jako netestovanou dávkou, ale také poskytuje příspěvek na zahájení školní docházky. Jedná se o dávku poskytovanou každé září na dítě ve věku 6–15 let. Podobnou cestu zvolilo i Slovensko, které poskytuje jednorázovou platbu za měsíc, kdy dítě začne navštěvovat první třídu. Nástup dítěte do školy je obecně spojen s vysokými náklady a dávka, kterou poskytuje Rakousko by rodičům mohla pomoci tyto náklady kompenzovat. Zavedení podobného systému přídavku na dítě jako má Rakousko, by mohlo přinést větší finanční podporu pro rodiny s dětmi a pomoci zlepšit životní podmínky pro děti v České republice.

Dle směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU má RD trvat minimálně 4 měsíce pro každého rodiče, z toho alespoň 2 měsíce mají být nepřenosné a minimálně tyto 2 nepřenosné měsíce musí být adekvátně kompenzovány. Zde by měla Česká republika pro splnění této směrnice čerpat ze zahraničních zkušeností. Ačkoliv Česká republika splňuje požadavek na délku rodičovské dovolené, je zde problém, že rodičovský příspěvek čerpá pouze jeden rodič. Zde by se Česká republika měla inspirovat konkrétně od Švédska. Švédsko má placenou rodičovskou dovolenou v délce 69 týdnů, přičemž jeden rodič může čerpat maximálně 56 týdnů a druhý rodič, zpravidla otec, minimálně 13 týdnů. V případě, že druhý rodič nesplní tuto podmínku, tyto týdny propadají. Je však důležité zdůraznit, že ve Švédsku náhrada příjmů činí 80 %, což představuje poměrně vysokou míru náhrady předchozích příjmů.

Česká republika by se dále mohla inspirovat od Estonska, které se řadí stejně jako Česká republika do postsocialistického modelu. Estonsko se pyšní velice vysokou úrovní podpory rodin, přičemž poskytuje každou z komparovaných podpor. Na rozdíl od České republiky poskytuje přídavek na dítě a porodné bez testu příjmů rodin. Také podporuje velké rodiny se třemi a více dětmi formou příplatku k běžnému přídavku na dítě. Rodič samoživitel v Estonsku má také nárok na přídavek na dítě pro samoživitele. Česká republika by se mohla u Estonska také inspirovat v míře náhrady předchozích příjmů při mateřské a otcovské dovolené. Zatímco Estonsko poskytuje 100 % náhrady při těchto dovolených, v České republice náhrada předchozích příjmů dosahuje pouhých 70 %.

Ačkoliv jsou v této kapitole zmíněny určitá doporučení pro Českou republiku, je důležité vzít v úvahu rozdílné socioekonomické podmínky v jednotlivých zemích a navrhnout vhodná a udržitelná opatření pro podporu rodin s dětmi v České republice.

7 Diskuze

Tato bakalářská práce se zabývala srovnáním systémů sociální ochrany v zemích EU se zaměřením na rodinu. Cílem bakalářské práce pak bylo na základě srovnání systémů sociální ochrany ve státech EU pomocí databáze MISSOC popsat aktuální trendy v oblasti podpory rodin.

Sekundární analýza dat z databáze MISSOC a následná komparace poskytly odpovědi na výzkumnou otázku „Jaké jsou společné rysy a jaké jsou rozdíly v oblasti rodinných dávek mezi jednotlivými státy EU?“. Přičemž na základě toho jsem dokázala určit aktuální trendy v oblasti podpory rodin a tím naplnit cíl bakalářské práce. Je třeba zdůraznit, že s výjimkou rodičovského příspěvku, nebyly u dávek srovnávány poskytované částky, a to z důvodu, že bývají velice často aktualizovány na rozdíl od obecných principů, které neprochází změnami tak často.

Výsledky mého výzkumu ukázaly, že ačkoliv jsou v oblasti podpory rodin v zemích EU zaznamenány společné rysy, jako je například poskytování přídatku na dítě, rodičovské dovolené a dávky v mateřství, v každé zemi se liší přístupy k těmto podporám a jejich úroveň. Mnohdy i země zařazené do stejného modelu volí odlišné cesty. Stejný názor sdílí i Kuronen (2010), která tvrdí, že rozmanitost evropských systémů sociální ochrany a rodinných politik přesahuje stávající kategorie zemí a typologie.

Dále Kuronen (2010) dodává, že dokonce i v severských zemích, které jsou obvykle klasifikovány jako společný severský model, existují významné národní rozdíly. S tímto tvrzením spíše souhlasím. Je pravdou, že v i severském modelu existují rozdíly, ale obecně lze všechny severské země považovat za země, ve kterých je podpora rodin na vysoké úrovni.

Výzkum také ukázal, že největší rozdíly pak lze sledovat v postsocialistickém modelu, do kterého autoři řadí i Českou republiku. Porovnáme-li například Estonsko a Českou republiku, lze jednoznačně říci, že Česká republika poskytuje oproti Estonsku velice nízkou úroveň podpory rodin. Za důvod této skutečnosti považuji tvrzení Mitchell (2010), která vysvětluje, že ačkoliv na počátku reformního období obsahovaly rodinné politiky v jednotlivých zemích podobné prvky, postupem času musely snížit sociální výdaje a s tím si vybrat směr, kam bude jejich rodinná politika směřovat v dalších letech.

Právě Estonsko si dle mého názoru vybralo směr, který zastávají severské země, a to i díky geografickému umístění Estonska, které se nachází poměrně blízko severských zemí. Na základě srovnání bych však řekla, že Estonsko dokonce poskytuje podporu rodin na vyšší úrovni, než je tomu v severských zemích.

Společným rysem zemí EU je poskytování mateřské, rodičovské a otcovské dovolené. Mé výsledky se liší od výsledků Stewart a Janty (2018). Zatímco Stewart a Janta (2018) uvádějí, že mezi zeměmi EU jsou značné rozdíly v kombinaci dostupných rodinných dovolených, má práce ukazuje, že téměř všechny země EU poskytují rodičovskou, mateřskou a otcovskou dovolenou. Výjimku tvoří Německo, které otcovskou dovolenou neposkytuje a Bulharsko, které poskytuje RD pouze matkám, které nemají nárok na MD. Spíše tedy než v kombinaci dovolených se jednotlivé země EU liší v podmínkách, délce a ve výši dávky poskytované na těchto dovolených.

Lze tedy říci, že všechny země určitým způsobem usilují o sladování rodinného a pracovního života. Také Koldinská et al. (2017) uvádí, že tato otázka je v posledních letech často diskutována, přičemž EU sladování rodinného a pracovního života považuje za prioritu a z tohoto důvodu tuto oblast legislativně upravuje. Právě legislativní úpravu týkající se sladování pracovního a osobního života považuji za jeden z nejdůležitějších faktorů ovlivňující tuto oblast. Jedním z nejaktuálnějších legislativních dokumentů je směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU.

Jako jeden z aktuálních trendů se prokázalo prodlužování otcovské dovolené. Výsledky výzkumu ukázaly, že několik zemí v posledních letech prodloužilo otcovskou dovolenou nebo ji dokonce zavedlo. Janta et al. (2019) disponuje stejnými výsledky a tvrdí, že v posledních letech několik zemí EU provedlo změny v právních předpisech, které se týkají otcovské dovolené. Výše zmiňovaná směrnice je dle mého názoru hlavním důvodem, díky kterému se od roku 2020 značně prodloužila průměrná délka otcovské dovolené a přibyly země, které tuto otcovskou dovolenou zavedly. Také Česká republika prodloužila otcovskou dovolenou ze 7 dní na 14 dní. V následujících letech by mělo být v České republice sladování pracovního a rodinného života klíčovým tématem, a to z důvodu, že MPSV (2023) ve své Strategii rodinné politiky 2023-2030 zmiňuje sladování rodinného a pracovního života jako jeden z hlavních cílů.

Dalšími výzkumnými otázkami jsou „Jaké zahraniční zkušenosti mohou být využitelné v České republice a „Kde se může ČR inspirovat?“. V kapitole 6 zmiňuji více možností, kde by se Česká republika mohla inspirovat. Myslím si, že je dobré být otevřený inovacím a inspiracím z jiných zemí. To platí i pro oblast podpory rodin. Česká republika samozřejmě již v této oblasti některé kroky učinila, ale v porovnání s některými zeměmi EU stále má co zlepšovat.

Inspirací pro Českou republiku by mohlo být nejen Estonsko, které má v rámci postsocialistického modelu nejvyšší úroveň podpory, ale například i Rakousko. V České republice by dle mého názoru mohlo být zavedené porodné bez testování příjmů rodin, jako je tomu například právě v Estonsku. MPSV (2017) ve své Koncepti rodinné politiky navrhuje, aby se zvedla maximální příjmová hranice pro nárok na porodné ze 2,7násobku životního minima na 3,5násobku životního minima. Ačkoliv MPSV (2017) určitou změnu pro nárok na porodné zvažuje, myslím si, že porodné by mělo být netestovanou dávkou a tím podpořit rodiče, kteří se rozhodnou mít dítě a kompenzovat jim určité výdaje spojené s narozením dítěte.

Přínosné by pro Českou republiku mohlo být čerpání ze švédské zkušenosti týkající se rodičovského příspěvku. To by České republice umožnilo naplnit směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU. V tomto doporučení se shodují s Bubovou (2015), která již před lety navrhovala, aby byla zavedena povinná část rodičovské dovolené, kterou by museli vyčerpat oba rodiče. Zde se však obávám, že by zavedení tohoto systému mohlo narazit na socioekonomické podmínky České republiky. Z tohoto důvodu je zde nabídnuta možnost pro navazující výzkum, který by mohl podrobněji srovnat a analyzovat systémy v České republice a ve Švédsku a určit, zda by byl tento systém v České republice udržitelný či nikoliv.

Na základě svého hodnocení mohu konstatovat, že se mi cíl bakalářské práce povedlo naplnit. Výzkumná část spočívala v analýze dat z databáze MISSOC, což může vyvolávat otázku, zda data obsažená v databázi jsou přesná. Na základě průběžné kontroly oficiálních webových stránek členských zemí zaměřených na systémy sociální ochrany musím říci, že data obsažená v databázi byla správná. S databází se pracovalo velmi dobře a překvapilo mě, jak kvalitně je zpracována.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala srovnáním systémů sociální ochrany ve státech EU se zaměřením na rodinu. Cílem bakalářské práce bylo na základě srovnání systémů sociální ochrany ve státech EU pomocí databáze MISSOC popsat aktuální trendy v oblasti podpory rodin.

Výzkum ukázal, že úroveň podpory se v zemích EU liší, ačkoliv můžeme pozorovat společné rysy. Jako příklad může posloužit poskytování přídatku na dítě, mateřské dovolené či rodičovské dovolené ve všech zemích EU. Dále se ukázalo, že poměrně časté je poskytování výhod pro rodiče samozivitele, porodného, daňových úlev či dávek v mateřství, které jsou vypočítávány na základě předchozího příjmu. V EU také přibývá zemí, které nabízejí náhradní výživné. Dalším významným trendem je podpora sladování pracovního a rodinného života, a to i formou přizpůsobení výše rodičovského příspěvku na základě předchozího příjmu. Aktuálním trendem je povzbuzování otců, aby se podíleli na péči o dítě. S tím souvisí i trend prodlužování otcovské dovolené v zemích EU a zavádění rodičovské dovolené jako individuálního práva každého rodiče.

Vlastním vědeckým přínosem je také určení, kde se může Česká republika inspirovat. Česká republika již v této oblasti některé kroky učinila, ale v porovnání s některými zeměmi EU má stále co zlepšovat. Inspirací pro Českou republiku by mohlo být například Rakousko, které poskytuje přídatek na dítě bez ohledu na příjem rodiny a zároveň poskytuje příspěvek na zahájení školní docházky. Další inspirací může být Estonsko, které se pyšní vysokou úrovní podpory rodin. Přínosem by pak pro Českou republiku mohlo být čerpání ze švédské zkušenosti týkající se rodičovského příspěvku, u kterého je zavedena povinná část rodičovské dovolené, kterou musí vyčerpat oba rodiče. Tyto návrhy mohou sloužit jako východiska pro další rozvoj podpory rodin v České republice.

Bakalářská práce tak může sloužit jako podklad pro odborníky při úvahách o případných změnách v systému sociální ochrany, zejména v poskytování rodinných dávek. Dále může být využita pro základní orientaci v podpoře rodin v jednotlivých zemích EU.

Seznam literatury

- 1) BILBAO – UBILLOS, J., 2016. Is there still such a thing as the 'European social model'?. *International Journal of Social Welfare*. [online]. 25(2), 110-125. [cit. 2022-12-02]. DOI: 10.1111/ijsw.12177. ISSN 13696866. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/ijsw.12177>
- 2) BUBOVÁ, N., 2015. *Podpora rodin s dětmi v zemích OECD*. Plzeň. Bakalářská práce. Fakulta ekonomická ZČU.
- 3) BLUM, S., RILLE-PFEIFFER, C., 2010. *Major Trends of State Family Policies in Europe* [online]. Vienna: Austrian Institute for Family Studies, University of Vienna [cit. 2023-02-17]. Dostupné z: <https://eldorado.tu-dortmund.de/handle/2003/27692>
- 4) CARELLA, B., GRAZIANO, P., 2021. Back to the Future in EU Social Policy? Endogenous Critical Junctures and the Case of the European Pillar of Social Rights. *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. 60(2), 374–390 [cit. 2023-02-14]. DOI: 10.1111/jcms.13236. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jcms.13236>
- 5) CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J., 2004. *Evropská integrace-Evropská unie*. Praha: Vysoká škola ekonomická, Nakladatelství Oeconomica, 396 s. ISBN 80-245-0854-0.
- 6) DOHNALOVÁ, Z., 2014. *Výzkumníkovo desatero etického chování*. [online]. Sociální práce. Praha: Sociální práce [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/online-clanky/vyzkumnikovo-desatero-etickeho-chovani/>
- 7) EUROSTAT, 2022. *European system of integrated social protection statistics-ESSPROS Manual and user guidelines* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union [cit. 2023-03-02]. ISBN 978-92-76-58596-1. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-gq-16-010>
- 8) EVROPSKÁ KOMISE, 1994. *White Paper on European Social Policy – A way forward for the Union* [online]. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities [cit. 2022-12-02]. ISBN 92-77-72195-2. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/16dfe2c0-7fc9-4079-9481-e5de54a3805a/language-en>

- 9) EVROPSKÁ KOMISE, 2018. *European Pillar of Social Rights* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 23 s. [cit. 2022-12-02]. ISBN 978-92-79-74092-3. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2792/95934>
- 10) EVROPSKÁ KOMISE, 2022. *The European labour mobility steps: Ways to explore new jobs opportunities in the European Union* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union [cit. 2023-01-02]. ISBN 978-92-76-59365-2. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8515&furtherPubs=yes>
- 11) EVROPSKÝ PARLAMENT, 2019. *EU policies – Delivering for citizens: Health and social security* [online]. Zpravodajství: Evropský parlament, 12 s. [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document/EPRS_BRI\(2018\)630272](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document/EPRS_BRI(2018)630272)
- 12) FERRERA, M., 1996. The 'Southern Model' of Welfare in Social Europe. *Journal of European Social Policy* [online]. 6(1), 17–37 [cit. 2023-02-03]. DOI: 10.1177/095892879600600102. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/095892879600600102>
- 13) HANTRAIS, L., 2004. *Family policy matters: Responding to family change in Europe* [online]. Bristol: Policy Press, 256 s. [cit. 2023-01-15]. ISBN 9781847425898. Dostupné z: <https://bristoluniversitypressdigital.com/display/book/9781847425898/9781847425898.xml>
- 14) HÖHNE, S., 2008. *Podpora rodin s dětmi a vliv peněžních transferů na formu rodinného soužití*. Praha: VÚPSV, 63 s. ISBN 978-80-87007-93-8.
- 15) HÖHNE, S. et al., 2021. *Metodika indikátorů komplexního výzkumu o situaci rodin s dětmi*. Praha: VÚPSV, 191 s. ISBN 978-80-7416-408-8.
- 16) CHURCHILL, H. et al., 2021. *The conceptualisation and delivery of family policy and support in Europe: A review of international and European frameworks and standards* [online]. EurofamNet. Brusel: European Cooperation in Science and Technology [cit. 2022-12-02]. ISBN 978-84-09-31480-5. Dostupné z: <https://archive-ouverte.unige.ch/unige:158873>
- 17) JANTA, B. et al., 2019. *Recent trends in child and family policy in the EU: European platform for investing in children: annual thematic report* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 60 s. [cit. 2022-12-02]. ISBN 978-92-76-07997-2. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/99fcd15b-73ec-11ea-a07e-01aa75ed71a1/language-en>

- 18) JEPSEN, M., PASCUAL, A., 2005. The European social model: An exercise in deconstruction. *Journal of European Social Policy* [online]. 15(3), 231-245 [cit. 2022-12-02]. DOI: 10.1177/0958928705054087. ISSN 09589287. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0958928705054087>
- 19) KACZOR, P., 2015. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 269 s. ISBN 978-80-245-2096-4.
- 20) KOLDINSKÁ, K., 2013. *Sociální právo*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 176 s. ISBN 978-80-7400-474-2.
- 21) KOLDINSKÁ, K. et al., 2017. *Sociální právo EU*. Praha: Wolters Kluwer, 340 s. ISBN 978-80-7552-701-1
- 22) KREBS, V. et al., 2015. *Sociální politika*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer. 586 s. ISBN 978-80-7478-921-2.
- 23) KUCHAROVÁ, V. et al., 2017. *Zpráva o rodině* [online]. Praha: VÚPSV, 245 s. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: <https://www.rilsa.cz/download/zprava-o-rodine-2020/?wpdmdl=8928&refresh=63dd0e67be68e1675431527>
- 24) KURONEN, M., 2010. *Research on Families and Family policies in Europe State of the Art* [online]. Jyväskylä: Family Research Centre, University of Jyväskylä, 144 s. [cit. 2023-02-17]. Dostupné z: <https://eldorado.tu-dortmund.de/handle/2003/27686>
- 25) MATĚJKOVÁ, B., PALONCYOVÁ, J., 2004. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích II: syntéza z monografií uvedených ve studii "Rodinná politika ve vybraných evropských zemích I" s ohledem na situaci v České republice*. Praha: VÚPSV, 79 s. ISBN 80-239-3204-7.
- 26) MEJSTRÍK, M., 2008. *Socio-Economic Models and Policies to Support Active Citizens: Czech Republic and Europe*. Prague: Matfyzpress. ISBN 978-80-7378-074-6.
- 27) MERTL, J. et al., 2023. *Sociální politika* [online]. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 472 s. [cit. 2023-04-01]. ISBN 978-80-7676-676-1.
- 28) MITCHELL, E., 2010. *Finanční podpora rodin s dětmi v České republice v evropském kontextu*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 140 s. ISBN 978-80-7330-183-5.
- 29) MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 332 s. ISBN 978-80-247-1362-5.
- 30) MISSOC, 2023. *Missoc database – comparative tables* [online]. [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://missoc.org/missoc-database/comparative-tables/>

- 31) MPSV, 2017. *Koncepce rodinné politiky*. Praha: MPSV, 69 s. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/mpsv/strategie/koncepce-rodinne-politiky>
- 32) MPSV, 2019. *Aktualizovaná koncepce rodinné politiky*. Praha: MPSV, 62 s. [cit.2023-02-01]. Dostupné z: <https://socialnipolitika.eu/2019/09/aktualizovana-koncepce-rodinne-politiky-29-kvetna-2019/>
- 33) MPSV, 2023. *Strategie rodinné politiky 2023–2030*. [online]. Praha: MPSV [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/nova-strategie-rodinne-politiky-pocita-s-lepsi-podporou-pecce-o-nejmensi-i-nemohouci>
- 34) MŠMT, 2022. *Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele, 2022*. [online]. Statistický informační systém Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: MŠMT, 2022 [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>
- 35) Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 883/2004 v ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, 2004. [online]. [cit. 2023-02-10]. In: *Úřední věstník Evropské unie*. L 166, s. 1-123. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>
- 36) OCHRANA, F., 2019. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 148 s. ISBN 978-80-246-4200-0.
- 37) ROSTGAARD, T., 2014. *Family policies in Scandinavia* [online]. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 18 s. [cit. 2023-01-17]. ISBN 978-3-86498-817-2. Dostupné z: <https://childcarecanada.org/documents/research-policy-practice/17/07/family-policies-scandinavia>
- 38) *Rovnováha mezi pracovním a soukromým životem*, 2023. [online]. Eurofound. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.eurofound.europa.eu/cs/topic/work-life-balance>
- 39) RÜLING, A., KASSNER, K., 2007. *Familienpolitik aus der Gleichstellungsperspektive. Ein europäischer Vergleich* [online]. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 128 s. [cit. 2023-01-15]. ISBN 978-3-89892-611-9. Dostupné z: <https://www.fachportalpaedagogik.de/literatur/vollanzeige.html?FIId=773720>
- 40) SAPIR, A., 2006. Globalization and the Reform of European Social Models*. *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. 2(44), 369-390 [cit. 2022-12-2]. DOI: DOI:10.1111/j.1468-5965.2006.00627.x. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2006.00627.x>

- 41) SCHARPF, F.W., 2002. The European Social Model. *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. 40(4), 645-670 [cit. 2023-02-17]. DOI: 10.1111/1468-5965.00392. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1468-5965.00392>
- 42) Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU, 2019. [online]. [cit. 2023-02-10]. In: *Úřední věstník Evropské unie*. L 188, s. 79-93. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>
- 43) *Sociální Evropa: Jaké jsou sociální politiky EU?*, 2022. [online]. Zpravodajství: Evropský parlament. Brusel: Evropský parlament, 2021 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/eu-affairs/20170616STO77648/socialni-evropa-jake-jsou-socialni-politiky-eu>
- 44) *Státní sociální podpora*, 2022. [online]. MPSV. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/statni-socialni-podpora>
- 45) STEWART, K., JANTA, B., 2018. *Paternity and parental leave policies across the European Union: Assessment of current provision* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 7 s. [cit. 2023-03-17]. ISBN 978-92-79-89029-1. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a8464ad8-9abf-11e8-a408-01aa75ed71a1/language-en>
- 46) TOUŠEK, L., 2014. *Desk research*. [online]. Antropologie. Plzeň: Katedra antropologie [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <http://www.antropologie.org/cs/metodologie/desk-research>
- 47) VAUGHAN-WHITEHEAD, D., 2015. *The European Social Model in Crisis Is Europe Losing its Soul?*. International Labour Office. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. 370 s. ISBN 978-9221286554.
- 48) Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, 1992. [online]. [cit. 2023-01-10]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 117, s. 3473-3491. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- 49) Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů, 2020. [online]. [cit. 2023-01-10]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 240, s. 6702-6711. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>

50) Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, 1995. [online]. [cit. 2023-04-10]. In: Sběrka zákonů České republiky, částka 31, s. 1634-1653. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Variace přídavku na dítě s počtem či pořadím dítěte	29
Tabulka 2: Maximální věková hranice dítěte pro nárok na přídavek dítě	31
Tabulka 3: Variace přídavku na dítě s věkem dítěte.....	33
Tabulka 4: Testování příjmů rodin pro získání nároku na přídavek na dítě	34
Tabulka 5: Doplnkové dávky poskytované k přídavku na dítě	36
Tabulka 6: Délka MD a výše dávek v mateřství.....	38
Tabulka 7: Délka otcovské dovolené a výše dávky	40
Tabulka 8: Maximální délka RD pro jednoho rodiče	43
Tabulka 9: Typy výpočtu rodičovského příspěvku.....	46
Tabulka 10: Maximální délka pobírání rodičovského příspěvku	49
Tabulka 11: Porodné – test příjmů rodiny a specifické podmínky	51
Tabulka 12: Poskytování náhradního výživného.....	53
Tabulka 13: Výhody pro rodiče samoživitele.....	54
Tabulka 14: Daňové úlevy a jejich popis.....	56

Seznam obrázků

Obrázek 1: Maximální věková hranice při přípravě dítěte na budoucí povolání.....	32
Obrázek 2: Srovnání délky otcovské dovolené k roku 2020 a k roku 2022	41
Obrázek 3: Maximální doba, po kterou může být matka mimo trh práce	45
Obrázek 4: Rodičovský příspěvek dle výdělku – míra náhrady předchozích příjmů.....	47
Obrázek 5: Paušální rodičovský příspěvek – celková vyplacená částka v EURO	48

Seznam zkratk

EU – Evropská unie

ES – Evropské společenství

MD – mateřská dovolená

MISSOC – Mutual Information System on Social Protection

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

RD – rodičovská dovolená